

LYYRA 2019

LYYRA

Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävien vuosikirja nro 5 (2019)

PÄÄTOIMITTAJA

Abto Harmo

TAITTO

Juho Kajava

TEKSTIT

Ville Eerola, Abto Harmo, Niko Lempa, Svante Thilman, Anu Miller

KUVATOIMITUS

Anu Miller (kansi ja saman tekijän teksti), Abto Harmo (muu kuvatoimitus)

KANNEN KUVA

Kaivokatu 12. Mannerheimintie 5, 7. Kaivokatu 12 oli Henki-vakuutusyhtiö Kalevan liiketalo. Oikealla on katukauppias myyntikärryineen. Taustalla vasemmalla näkyy matalia rakennuksia Kaivokadun vastakkaisella puolella nykyisen Asema-aukion kohdalla. Sundström, Eric, 1919 n. Kuvan ja metatietojen lähde: Helsingin kaupunginmuseo.

PAINOS

80 kpl

ISSN

2343-2136 (painettu)

2670-0417 (verkkojulkaisu)

JULKAISIJA

Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävät ry

PAINOPAIKKA

Grano huhtikuussa 2020

COPYRIGHT

HYYYHY & Tekijät 2019

VERKKOJULKAISU

hyyby.fi

Painokuluihin on saatu tukea Helsingin yliopiston ylioppilaskunnalta lehtitukena

PÄÄTOIMITTAJALTA

HYYHY on ehtinyt jo viiden vuoden ikään. Viisi vuotta ja viisi numeroa Lyyraa suovat jo reflektiollekin tilaa. Ensimmäisen päätoimittajan Sanna Supposen pääkirjoituksen toteamus pätee edelleen: ”HYYHY:n vuosikirja on opiskelijoiden (toisinaan entisten sellaisten) kirjoittamaa historiaa Alma Materistaan, ylioppilaskunnastaan ja ylioppilaskulttuurin erilaisista ilmiöistä” – ”[t]oisalta se on myös nykyhetken tallentamista”.

Jotain on pyritty muuttamaankin. Aikaisempien vuosikirjojen artikkelit edellä, katsaukset ja muu perässä -kaavasta poiketen vuosikirja on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa sisältää kaksi artikkelia, joiden aineisto keskittyy 1800-luvun lopun ylioppilaselämän kuvauksiin. Toinen osa pureutuu HYYHYn viisivuotiseen taipaleeseen artikkelin sekä katsauksien voimalla, ja kolmannessa osassa tarkastellaan joidenkin HYYn tilojen historiaa sekä viime aikaisempia muutoksia.

Vuosikirjaa hahmoteltiin jo alun perin kolmen osakokonaisuuden pohjalta, mutta matkassa oli monta mutkaa ja välillä kirjoitukset suistuivat raiteiltaan. Osa jäi odottamaan parempaa aikaa valmistuakseen – kuten on käynyt Lyyran kohdalla aiemminkin. Joka tapauksessa viimein kaikkien osakokonaisuuksien saatua lihaa luiden ympärille Lyyra valmistui, kuten asiaan on kuulunut jo viisi vuotta.

Antoisia lukuhetkiä toivottaen

Ahto Harmo
päätoimittaja

SISÄLLYS

KUVAUKSIA 1800-LUVUN LOPUN YLIOPPILASELÄMÄSTÄ

<i>Juhani Ahon romaani Helsinkiin oman aikansa kuvastajana</i>	3
<i>Naisylioppilaiden lehti Lyyran ja ”joitain tosiasioita” vapusta 1892</i>	9

HYYHYN VIISI VUOTTA

<i>Katsaus HYYHYn ensimmäisiin viiteen vuoteen 2014–2019</i>	17
<i>Katsauksen kirjoittajalta: ”En oikein tiedä mistä HYYHYssä on kyse”</i>	24
<i>HYYHYn seminaarit 2015–2018</i>	25
<i>Lyyran viisi vuotta</i>	27

HYYN TILOJEN ERINÄISIÄ VAIHEITA

<i>Uuden ylioppilastalon hakisintä historiaa</i>	31
<i>”Viimeisiä” kuvia ja joitain muistikuvia B-rapun 4. kerroksesta</i>	33
<i>Uusi kansainvälinen maamerkki HYYn opiskelijaomistajien palveluksessa</i>	37

JUHANI AHON ROMAANI *HELSINKIIN* *OMAN AIKANSÄ KUVASTAJANA*

Tässä kirjoituksessa käsittelen Juhani Ahon (1861–1921, vuoteen 1907 Johannes Brofeldt) varhaistuotantoa edustavaa ylioppilasromaania *Helsinkiin* (1889) oman aikansa ilmentäjänä. Tarkoituksena on tutkia, millaista Helsinkiä kuvaava Aho romaanissaan rakentaa ja miksi. Yksinkertainen tarina kuvaa savolaisen ylioppilas Antti Ljungbergin matkaa ensin sisävesilaivalla Lappeenrantaan ja lopuksi junalla Kuopiosta pääkaupunkiin Keisarilliseen Aleksanterin Yliopistoon opintoja harjoittamaan. Helsinkiin saapumisen jälkeen romaanin loppu kohtaukseen, jossa jo pahasti juopunut ylioppilas lähtee Punavuoreen. Aho kuvaili teostaan kustantajalleen näin: ”Aihe on otettu ylioppilaselämästä ja kuvattu nuoren ylioppilaan matka maaseutukaupungista Helsinkiin. Se on pääasiallisesti psykologillinen kuvaus, jossa on koetettu esittää, kuinka vapaa ylioppilaselämä viettelyksineen tempaa nuoren kokemattoman miehen mukaansa. Kaikki ne instinktit, joita hänellä jo on luonteessa, samoin kuin jokaisella muullakin nuorella miehellä, heräävät jo matkalla Helsinkiin. Kertomus päättyy siihen, että suurin ylioppilaita, jotka ovat vastaanottamassa rautatiejunalla, vievät hänet Kappeliin, jossa syntyy vifti ja sen loputtua hypätään issikan rattaille ja kadotaan Helsingin hämärään.”¹

Kun Helsinkiin julkaistiin vuonna 1889, Ahon omat opinnot olivat jo takanapäin. Aho valmistui ylioppilaaksi vuonna 1880 Kuopion lyseosta ja lopetti suomen, kirjallisuuden ja historian opintonsa ilman tutkintoa vuonna 1884.² Oman keskeisen osansa yläsavolaisen Aho opinnoissa saivat alusta asti ylioppilaspoliittiset riennot, joiden vuoksi itse opinnot jäivät vaatimattomiksi.

Jo varhaisessa vaiheessa hänet valittiin toimittamaan osakunnan lehteä, jonka toisena toimittajana oli kiivas filosofian ylioppilas Arvid Järnefelt. Hänen kanssaan Aho seurasi Lauri Kivekästä vanhoista fennomaaneista lohkeavaan radikaaliryhmään KPT:hen.³

Panu Rajala aloittaa Juhani Aho -elämäkertansa Naisten mies ja aatteiden Ahon ensimmäisellä kulttuuripoliittisella kannanotolla: ”Naisille on puhuttava suomea, ymmärtävät tai eivät!” Näin Aho vastasi ensimmäisen vuoden opiskelijana omaan kysymykseensä, jonka hän esitti Savo-Karjalaisen osakunnan lehteen laatimassaan mielipidekirjoituksessa ”Millä kielellä on puhe Suomen naisille pidettävä?” Vanhan ylioppilastalon kymmenvuotisjuhlien lähestyessä syksyllä 1880 elettiin yliopistolla kielitaistelun kiivainta aikaa, ja ruotsinkielisten taholta oli esitetty, että puhe naisille pidettäisiin ruotsiksi, sillä enemmistö Helsingistä ja lähiseuduilta saapuvista naisista oli ruotsinkielisiä.⁴

Aatteellinen tausta tulee esiin heti Antin astuttua laivaan, jossa hän selailee lehtiä: ”Hän alkoi selailla sanomalehtiä ja ensiksi sattui, ’Uusi Suometar’ käsiin. Jahah! jahah. Vai ’Uusi Suometar!’ Pitäpä katsoa mitä on ’Uudessa Suomettaressa’. Pääkirjoituksena oli ’virkamiehet ja suomenkieli’. Siis kieliriita! Antti koetti lukea sitä, mutta ei joutunut kuin muutaman kappaleen, niin asettui poikkiteloin tielle otteita asetuksista ja pykälä ja numeroita.”⁵ Antti muodostanee vähintään osaksi kirjailijan omakuvan, sillä kumpikin saapuu Helsinkiin Savosta opiskelemaan. Suhde ajan kielipolitiikkaan sen sijaan on mahdollisimman erilainen: ”Ja Antti luki ne lauseet ja luki muutamia muitakin. Mutta taaskaan ei hän voinut pitää ajatuksiaan koossa. Hän ei ollut koko kesänä seurannut sanomalehtiä. Ja sitäpaitse hänen täytyi tunnustaa itselleen, ett’ei hän ole oikein selvillä kieliriidasta.”⁶

Antin vastakohtaksi muodostuu vanhempi ja kokeneempi Pekka, jota ”hän ei voinut sietää”⁷ ja joka turhaan neuvoa Anttia: ”On paljon edullisempi pitää Suometar itsellään, neuvoi Pekka, otsa totisesti ja hiukan huolekkaasti rypistettynä. Hänellä oli näissä asioissa vakaantunut kanta ja kehittyneet mielipiteet.”⁸ Aivan matkan alussa oleva kohta sisältää pienoisromaanin tulkinnallisen pääkohdan, sillä Suomettaren hylättyään Antti keskittää ajatuksensa ensimmäistä kertaa matkakohteeseen, Helsinkiin, joka alkaa houkutella häntä magneetin lailla: ”Hän jakaisi päivänsä lukuihin, luennoihin ja joutohetkiin. Joutohetket hän käyttäisi huvituksiin. Tai miks’ei hän käyttäisi oikeaa sanaa: ei huvituksiin, vaan Helsingin elämän tuntemiseen. Se on aivan välttämätöntä sekin, kaikki tekevät samalla tavalla. Pekkakin on tehnyt sillä tavalla.”⁹ Alkuun sisältyy samalla romaanin lopussa odottava rappion kierre: ”Elämä alkoi tuntua niin huolettomalta ja pumpulin pehmoiselta. Se oli kuin tällä samettisohvalla istuminen. Kuinka mukava tässä loikoa ja nojata niskaansa selustimeen. Se jyskytti siksi parahiksi, että viihdytti, vaan ei häirinnyt.”¹⁰

Se, ettei teoksen päähenkilöstä paistanut aatteen palo, laimensi kritiikin. Panu Rajalan sanoin ”tämä tahdoton tyyppi sortuu heti juominkeihin ja karauttaa hevoskyydillä yhä hämärämpiin huvituksiin Punavuoren perille”. Teoksen vastaanotto olikin viimein tekijänsä kaikista siihenastista töistä. Myös kustantaja oli toivonut, että Aho muuttaisi loppua ja varottaisi lukijoitaan hummaamisen vaaroista. Aho ei suostunut muuttamaan loppua, vaikka ei ollutkaan tyytyväinen teokseensa.¹¹

Samalla Helsinkiin asettuu osaksi ylioppilasromaanin perinnettä. Ahon opiskelu- ja aatetoveri Arvid Järnefelt julkaisi neljä vuotta Helsinkiin-teoksen jälkeen oman ylioppilasromaanin Isänmaa (1893). Romaanissa kuvataan päähenkilö Heikin vaiheita yliopistossa ylioppilasajasta aina väitöskirjan jälkeiseen aikaan. Ajankuvana Järnefeltin romaani asettuu kiinnostavaan

kontrastiin Ahon teokseen verrattuna, mitä tulee päähenkilön aatteelliseen asennoitumiseen. Aivan päinvastoin kuin Aholla, Isänmaan päähenkilö Heikissä tihentyy se kansan, sivistyksen ja ylioppilaiden yhteys, josta muodostui 1800-luvun puolivälin tienoilla poikkeuksellisen voimakas kansainvälisestäkin katsottuna.¹² Järnefelt kuvaa fennomanian vaikutusta romaaninsa päähenkilöön: ”’Hyvät herrat!’ oli Heikki sanonut lopuksi, ’se Sampo, jota Kalevalan urhot olivat onnensa luojaksi turhaan tavoitelleet, jota maailman alusta alkaen on tavoiteltu ja haettu, se Sampo on nyt löydetty! Snellman on sen löytänyt! Se ei ole vaskea eikä kuparia; se ei ole kultaa eikä hopeaa! Se on – meidän rakkautemme kansaan!!!’”¹³

Kuten kirjallisuudentutkija Pirjo Lyytikäinen on todennut, norjalainen Arne Garborg oli pohjustanut Ahon teosta omalla romaanillaan *Bondestudentar*, jossa naturalismia edeltäneessä kirjallisuudessa tavallinen ylioppilaselämän ihannoitiin käännettiin pääläelleen ja ylioppilaista tuli ajan dekadenssin ja rappion kuvittajia. Sekä Garborgin että Ahon romaaneissa tulee esiin sama motiivi, jossa on kyse vastakohtaisuudesta köyhien ja kömpelöiden talonpoikaisylioppilaiden sekä rikkaiden ja sivistyneiden herrasylioppilaiden välillä.¹⁴

Keskeinen syy siihen, miksi kaupungin vaikutus nähtiin niin rappiolliseksi, liittyi ylioppilaan ihannoituun asemaan. Suomalaisen ylioppilaan korkea sosiaalinen arvostus oli alkanut muotoutua 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla, jolloin yhteiskunta oli tiukasti sidottu arvohierarkiaan. Klingen sanoin ”rovasti hallitsi pappilassa, kuvernööri kaupungissa, keisari Pietarissa ja Jumala taivaassa”. Tittelit ja, virka-arvot ja ritarimerkit näyttelivät edelleen ”jokapäiväisessä elämässä suorastaan keskeistä osaa” ja ylioppilaat tiesivät varsin hyvin, että heidän vertaisensa Venäjällä kuuluivat virallisiin luokituksiin: ylioppilas oli kollegireistraattorin arvoinen. Tässä maisemassa ylioppilaasta tuli suorastaan tärkeäksi kirjalliseksi hahmoksi noussut sankari.¹⁵

Matkan eteneminen vaikuttaa Anttiin, ja romaanin todellisena päähenkilönä voidaankin pitää Helsinkiä, jonka mukaan teos on nimettykin. Vaikka pääkaupungissa ei juuri ehditä viettää aikaa, sen läsnäolo tuntuu nuoressa ylioppilaassa heti laivan lähdettyä liikkeelle. Merkillepantavaa on Helsingin erittäin voimakas kasvu niin Ahon oman opiskeluajan kuin teoksen julkaisuajankohdankin aikaan, kuten Aho kirjoittaa: ”Oltiin niin kuin puoleksi matkalla ulos maailmaan, tuohon huimaavaan, hupaisaan Helsinkiin, joka vuosi vuodelta kuului tulevan yhä suuremmoisemmaksi, yhä iloisemmaksi.”¹⁶

Vuosina 1870–1900 maan pääkaupungin väkiluku kolminkertaistui ja esikaupunkien väkiluku kaksinkertaistui. Kasvu johtui sekä luonnollisesta syntyvyyden kasvusta että Helsinkiin suuntautuneesta muuttoliikkeestä, joka oli vahvasti sidoksissa talouden suhdannekehitykseen ja oli voimakkaimmillaan juuri 1880-luvulla ja 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Tätä aikaisemmin Helsinki oli ollut vielä varsin pieni kaupunki, jossa oli toisaalta Pietaria jäljitteleviä monumentaalirakennuksia, toisaalta aivan tavanomaisia puurakennuksia. Yliopiston päärakennus valmistui vuonna 1832.¹⁷

Huomionarvoista on teoksen nimi. Siinä missä Järnefeltin Isänmaa-romaanissa korostuu syvä aatteellinen vakaumus, Helsinkiin-romaanissa ylioppilas joutuu tuota pikaa rappiolle – ero näkyy myös päähenkilöiden opintomenestyksessä. Ahon romaani onkin lopulta kertomus kaupunkielämän rappiollisesta vaikutuksesta. 1800-luvulla puolivälissä suomenkielisen sivistyneistön toimintaa alkoi nimittäin leimata tietoisuus kansallisesta

identiteetistä, joka liittyi sivistyneistön kansa-suhteeseen. Ylioppilaiden tehtäväksi syntyi matkata sivistyksen kera nimenomaan maaseudun rahvaan pariin. Käytännön työsaran kiteytti Ahon ja hänen romaaninsa osakunnan, savo-karjalaisten kuraattori Herman Kellgren: ”Sivistyneet on kansallistettava, kansa on sivistettävä”.¹⁸

Ahon romaani on kuitenkin päinvastainen kuin Kellgrenin kehoitus, kertomus ylioppilaan matkasta Helsinkiin eikä Helsingistä, joka oli oleellisesti ruotsinkielinen kaupunki. Kaupungistuminen ja teollistuminen olivat alkaneet aiheuttaa muutoksia Helsingin sosiaaliseen ja kielelliseen rakenteeseen Ahon romaanin kirjoittamisajankohtana, mutta ne eivät olleet ehtineet vaikuttaa kokonaiskuvaan. Heikki Wariksen sanoin ruotsin kielellä oli ”vanhastaan peritty vankka asemansa”, ja vielä vuosisadan vaihteessa ”ruotsinkielellä ja ruotsinkieltä puhuvalla väestönosalla oli ehdoton ylivalta, melkein pä yksinvalta Helsingin kunnalliselämässä, sen kaupassa ja teollisuudessa”.¹⁹

Kaupunki oli Ahon kaltaiselle fennomaaniylioppilaalle tämän vuoksi tyystin vieras. Vaikka kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelulla on ikivanhat juurensa²⁰, Helsingillä oli fennomaaniylioppilaille erityisen vaikea pala nieltäväksi – etenkin, kun pääkaupunki on muita suomalaisia kaupunkeja enemmän nähty kaupungin perusmuotona, eräänlaisena ihannemallina tai kauhukuvana katsojasta riippuen.²¹ Tässä kohtaa Helsinkiin tekee täyden ympyrän ja muodostaa viime kädessä aikalaiskriitikoiden peräänkuuluttaman varoituksen.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

KAUNOKIRJALLISUUS

Aho, Juhani. *Helsinkiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1889/1997.

Järnefelt, Arvid. *Isänmaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1893/1997.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Eskola, Anton. *Ajan aallokossa seisoo uusmaalainen kansa*. Helsinki: Eteläsuomalainen osakunta 2005.

Eskola, Seikko. ”1950-luku VAL:n taustana”. Teoksessa *Vapauden valli. Näkökulmia Vapauden Akateemisen Liiton vaiheisiin 1950–68*, toimittaneet Seppo Myllyniemi ja Jyrki Vesikansa, 25–32. Helsinki: Vapauden Akateeminen Liitto ry 2010.

Joutsivuo, Timo; Kekäläinen, Markku. ”*Kaupunkihistoria kuvastimessa antiikista 1900-luvun alkuun*”. *Kaupunkikuvia ajassa*. Toimittaneet Timo Joutsivuo ja Markku Kekäläinen, 9–26. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2005.

Kervanto Nevanlinna, Anja. *Näköaloja kadunkulmalta: Kaupunkihistorian kirjoituksia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2005.

Klinge, Matti. *Ylioppilaskunnan historia I. 1828–1852*. Helsinki: WSOY 1967.

Klinge, Matti. *Kävelyllä Pariisissa*. Helsinki: Otava 1995.

Kolbe, Laura. *Koti, katu, kortteli: Kaupunki ja moderni mieli*. Helsinki: Kirjapaja 2018.

Kolbe, Laura. *Kulosaari – unelma paremmasta tulevaisuudesta*. Helsinki: Kulosaaren kotiseuturahaston säätiö 1988.

Lyytikäinen, Pirjo. ”Ylioppilas rappion tiellä”. Teoksessa *Helsinkiin*, Juhani Aho, vii–xvi. Julkaistu sarjassa Suomalaisen kirjallisuuden klassikoita. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1997.

Rajala, Panu. *Naisten mies ja aatteiden: Juhani Ahon elämäntaide*. Helsinki: WSOY 2011.

Waris, Heikki. *Savo-karjalaisen osakunnan historia I 1833–1852*. Helsinki: WSOY 1939.

VIITTEET

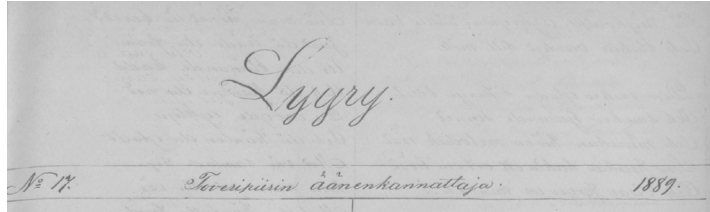
- 1 *Lainaus Lyytikäinen 1997, VII mukaan.*
- 2 *Rajala 2011, 427.*
- 3 *Rajala 2011, 17–20.*
- 4 *Rajala 2011, 15.*
- 5 *Aho 1997, 25–26.*
- 6 *Aho 1997, 26.*
- 7 *Aho 1997, 7.*
- 8 *Aho 1997, 26.*
- 9 *Aho 1997, 27.*
- 10 *Aho 1997, 27.*
- 11 *Rajala 2011, 123.*
- 12 *Eskola 2010, 29, 30.*
- 13 *Järnefelt 1893/1997, 35–36.*
- 14 *Lyytikäinen 1997, X.*
- 15 *Klinge 1967, 1–3.*
- 16 *Aho 1997, 56.*
- 17 *Kolbe 1988, 20; Eskola 2005, 29.*
- 18 *Kolbe 1988, 29; Klinge 1977, 149, 150; Waris 1939, 145; Klinge 1967, 104, 111–119. Lainaus Waris 1939, 151.*
- 19 *Waris 1939, 138–139; Kolbe 2018, 52.*
- 20 *Joutsivuo & Kekäläinen 2005, 9–10, 18; Klinge 1995, 33, 35;*
- 21 *Kervanto Nevanlinna 2005, 20.*

NAISYLIOPPILAIEN LEHTI LYRAN JA "JOITAIN TOSIASIOITA" VAPUSTA 1892

Lyyra on kenties käytetyin akateeminen tunnus Suomessa. Sen painavat päähänsä ylioppilaslakissa ainakin paljon suurempi joukko tuoreita ylioppilaita – monenkirjavaa vappukansaa unohtamatta – kuin laakeriseppeleen, joita nähdään päähineinä lähinnä maisteripromootioissa. Tohtorinhatut keikkuvat harvojen päässä. Vakavina ovat saleissa kovina seisovat joonialaiset pylväätsä kuin jäärät pönötysringeissään. Vieläpä itse Apollonin olisi Engel yliopiston katolle halunnut patsastelemaan – ei saanut.¹ Tästä antiikin Kreikkaan ja erityisesti Apolloniin kytkeytyvästä perinteestä HYYHYn vuosikirja ei myöskään ole suoraan saanut nimeään. Ei, vaikka Apollonin lyyra löytyy ylioppilaskunnankin tunnukselta. On nimittäin yksi välittäjätahto, joka yhdistää Lyyra-vuosikirjan nimen akateemisen perinteen lisäksi lehtien historiaan, eli naisylioppilaiden 1880–1890-luvuilla julkaisema Lyran-lehti. Sen mukaan Lyyra lopulta sai nimensä.² Tässä kirjoituksessa käsittelemme tiiviisti naisylioppilaiden asemaa ja toimintaa, erityisesti lehden toimittamista, 1800-luvun lopulla sekä luon tuokiokuvia Lyranissakin käsitellystä vuoden 1892 vapusta. Aineistona olen käyttänyt aikalaislähteitä, muistelmia ja tutkimuskirjallisuutta.

Naisylioppilaiden ("de kvinnliga"³) lehden kokonimi on Lyran: Organ för kamratkretsen ja lehti on pääasiassa ruotsinkielinen. Keskimäärin muutamien sivujen mittaista lehteä julkaistiin aikakauslehtimäisesti, mutta epäsäännöllisesti. Julkaisut ajoittuvat suurimmaksi osaksi lukuvuoden ajalle. Lehdet tekstattiin ja kuvitettiin käsin – samoin kopioita tehtiin käsin. Otsikkotyylit siis vaihtelevat, kuten luonnollisesti myös käsialat. Jossain

vaiheessa Lyranista tehtiin kopioita myös hektografilla⁴, ja aika ajoin sisältöä oli myös suomeksi. Ensimmäinen ”suomenkielillä seipitetty kirjoitus” julkaistiin jo kolmannessa numerossa⁵, ja harvoissa numeroissa (tai osassa numeroiden kopioista) lehden otsikkokin oli suomeksi muodossa Lyyry: Toveripiirin äänenkannattaja.⁶ Lehteä julkaistiin useita kymmeniä numeroita vuosina 1887–1895, jotka on myöhemmin digitoitu.⁷ Kaiken kaikkiaan Lyrania julkaistiin 66 numeroa vuosina 1887–1898 ja niistä suurin osa (63 numeroa) sisältyy Tekla Hultinin arkistoon Kansallisarkistossa.⁸ Viimeinen Lyran juhlisti De kvinnliga -kerhon kymmenvuotista taivalta syksyllä 1898.⁹

Lyranin suomenkielinen otsikko: ”Lyyry. Toveripiirin äänenkannattaja.” Kuva on rajattu Kansalliskirjaston digitaalisista aineistoista. Kuva ei ole alkuperäisen julkaisun koossa. Lyran 17, 1889.

Kun naisylioppilaiden määrä alkoi vuodesta 1885 alkaen kasvaa, Matti Klingen mukaan he tunsivat kiinteää yhteenkuuluvuutta, jonka yksi ilmenemismuoto oli Lyran-lehden toimittaminen.¹⁰ Kirsti Salmi-Niklanderin mukaan käsinkirjoitetut lehdet tarjosivatkin naisille 1800-luvulla ensimmäisiä mahdollisuuksia julkiseen keskusteluun ja omien kirjoitusten julkaisuun Suomessa.¹¹ Myös yhteisiä illanviettoja järjestettiin, ja vuonna 1890 omaksuttiin muutaman vuoden käytössä ollut oma ylioppilaslakki.¹² Yhdistysmäisesti De kvinnliga -kerho perustettiin vuonna 1887¹³ ja ensimmäisen Lyranin toimitti Tekla Hultin marraskuussa 1887.¹⁴ Mervi Kaarnisen mukaan vuosina 1885–1900 väitelleistä naisista neljä yhdeksästä aloitti opintonsa vuosina vuonna 1885–1890 ja kuului De kvinnligaan. Heistä Hultin väitteli ensimmäisenä naisena historian alalta Suomessa vuonna 1896. Neljä vuotta myöhemmin väitelleestä Alma Söderhjelmistä tuli myöhemmin Suomen ensimmäinen naispuolinen dosentti ja hänet kutsuttiin Åbo Akademin yleisen historian ylimääräiseksi professoriksi vuonna 1927.¹⁵ Syyslukukaudella 1889 opintonsa aloittanut Söderhjelm, joka muistelmistaan ja Lyranin julkaisuajankohdista päätellen tuli mukaan toveripiirin toimintaan loka–marraskuussa 1889, muistelee Lyranin lukemisen olleen ainoa vakiintunut ohjelmanumero tapaamisissa.¹⁶ Hän muistelee lisäksi, ettei lehden toimittamisessa ollut kyse arvokkuudesta, vaan enimmäkseen siitä, että Lyranin tekeminen miellytti tekijöitään suunnattomasti. Lehden alaotsikkoa ”organ för kamratkretsen” voisikin hänen mielestään joku pitää hieman vakavamielisenä toveripiirin huumorintajuisuuden, nuorekkuuden ja tervehenkisen sekä pirteän elämänotteen takia.¹⁷ Lyranissa keskusteltiin kuitenkin myös vakavista aiheista, kuten naiskysymyksestä. Hultin pääsi lehden reportterina lehdistöpaikalle seuraamaan vuoden 1888 valtiopäivillä pappissäädyn kokousta, jossa käsiteltiin naisten oikeutta kirjoittautua yliopistoon. Salmi-Niklander arvioi, että kyseessä saattoi olla Hultinin ensimmäinen poliittinen reportaasi.¹⁸

Naisylioppilaiden toiminta muistutti osakuntatoimintaa, mutta heidän järjestäytymistään osakuntatoimintaa muistuttavalla tavalla niin estettiin yliopiston ja osakuntien taholta kuin myös varottiin naisylioppilaiden omasta toimesta. Naisylioppilaat eivät saaneet kuulua osakuntiin, mutta olivat ylioppilaskunnan täysivaltaisia jäseniä. Miltei kaikki ylioppilaiden toiminta kuitenkin tapahtui osakunnissa, joiden tilaisuuksiin naisylioppilaita saatettiin kutsua.¹⁹ Harvoilla naispuolisilla opiskelijoilla oli myöskään vahvaa akateemista taustaa tai verkostoja Helsingissä.²⁰ Jo naisylioppilaiden pieni määrä kertoo, ettei heidän yhteistoimintansa olisi pystynyt laaja-alaisesti kilpailemaan osakuntien toiminnan kanssa 1890-luvun alussa.

Siihen he eivät pyrkineetkään. Samaan aikaan, kun Lyrania toimitettiin käsin, useat osakunnat toimittivat ja painattivat kirjoja. Toisin sanoen, samaan aikaan, kun ”miesylioppilailla” eli täysivaltaisilla ylioppilailla oli käytössään akateemisten oikeuksiensa ja osakuntiensa avulla erinäisiä mahdollisuuksia toteuttaa itseään, naisylioppilaat joutuivat heikommassa asemassaan taistelemaan edes oikeudesta olla osa yliopistoyhteisöä. Ei siis ihme, että he tunsivat yhteenkuuluvuutta ja järjestivät omia tapahtumia, mutta osallistuivat silti myönnettyjen mahdollisuuksien mukaan myös osakuntien toimintaan. Julkiset juhlallisuudet ja yleiset juhlapäivät ovat kenties olleet otollisin aika osallistua tai ainakin päästä osaksi muiden ylioppilaiden toimintaa. Miten esimerkiksi vappuna 1892 oli mahdollista olla osa yliopistoyhteisöä? Siitä pienen pilkahduksen antaa Lyraniassa julkaistu kirjoitus ”Hvad som hände första maj: Några fakta”, josta syntyvää kuvaa ”joistain tosiasioista” on mahdollista täydentää sanomalehtikirjoitusten avulla.

Ylioppilaskunnan Laulajat kokoontui klo 8 aamulla ylioppilastalolle, josta lähti suomenkielisten ylioppilaiden kulkue Kaivopuistoon. Kuten arvata saattaa, pukeutumisohje oli yksinkertainen: ”Valkoiset lakit”.²¹ Naisylioppilaat saattoi erottaa omasta lakistaan, kuten seuraavassa kuvassa Esplanadilla kyseisenä vappuna kävelleet Sigrid Nordqvistin, Svea Ingmanin ja Ellen Palanderin.²² Suomenkielisten ylioppilaiden kulkiessa YL:n johdattamana Kaivopuistoon kokoontuivat ruotsinkieliset Kaisaniemeen.²³ Lehdet kommentoivat hajaantumista kielikunnittain pääasiassa asiallisesti, mutta jonkin verran nokitteluakin on havaittavissa. Päivälehdien mukaan ylioppilastalolta ”pitempi jono kulki ylioppilaslaulajain jäljestä kaupungin halki Kaivopuistoon, toiset akadeemikkojen ohjaamina Kaisaniemeen”, ja vaikka molemmissa oli yleisöä tungokseen asti, oli Kaivohuone jo niin täynnä ylioppilaiden saapuessa, että ”tuskin ’papit’ mahtuivat ’kirkkoon’”.²⁴ Eräiden ruotsinkielisten lehtitietojen mukaan Kaisaniemessä oli valmistauduttu ylioppilaiden saapumiseen jo aamukuudesta²⁵ ja siellä oli ”varmasti yli 10 000 henkilöä”, vaikka suuri yleisö oli seurannut Ylioppilaskunnan Laulajien esitystäkin Kaivopuistossa.²⁶ Kaisaniemessä monien muiden tavoin vappua vietti ylioppilas Vivi Grotenfelt. Grotenfelt ja Harald Lindberg julkaisivat kihlauksensa tällöin.²⁷ Lyraniin vappureportaasin lisäksi kihlaus mainittiin myös saman numeron etusivulla.

Fuksit (”gula”) Elin Frosterus, Alie Humble ja Aina Charlotta Nymalm kävivät sen sijaan Kaivopuistossa.²⁸ Epävakaassa säässä suuri joukko uusmaalaisia vaikutui (”imponera”) Frosteruksen sinikeltaisesta ”sontikasta”, jota kuvataan myös termillä ”ultra vikingsk”.²⁹ Koska Lyraniin kirjoituksessa kyse on todennäköisesti pilailusta, voinee mukailla 1800-luvun kieliriitojen yhteydessä syntynyttä käsitettä raivosuomalainen lyyra ja sanoa Frosteruksella olleen ”raivoruotsalainen” sateenvarjo. Sellaisen herättämä vaikutus Kaivopuistossa onkin voinut olla niin vihastus kuin ihastus. Edith Relander vuorostaan ilmoitettiin karanneeksi ja löytäjää pyydettiin palauttamaan

hänet Lyranin toimitukseen reilua palkkiota vastaan. Huomiona todettiin, että etsinnöille todennäköisesti parhaan tuloksen saisi keskittämällä ne Kasarminkadun koululle.³⁰ Kaupunki oli täynnä huveja, ja kukapa ei olisi joskus vapun vilinässä kadottanut kaverinsa vahingossa – ehkä tahallaankin. Hultin järjesti omat juhlat kotonansa, mistä Lyranissa on kipakan oloista ivailua. Suurenmoisiin (”storartad”) juhliin ei ollut kutsuttu korkeintaan muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yhtään naisylioppilaita (”samtliga kvinliga med högst få undantag icke voro inbjudna”).³¹

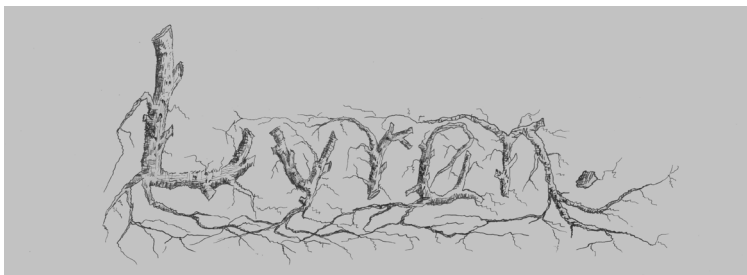
Sigrid Nordqvist, Svea Ingman, ja Ellen Palander
Esplanadilla vappuna 1892. Kuva: Nils Wasastjerna,
1.5.1892. Kuvan ja nimitietojen lähde: Helsingin
kaupunginmuseo.

Sanomalehtien eri kohderyhmille suunnattujen huvi-ilmoitusten joukosta löytyy sen sijaan jopa villieläinnäyttelyn mainos.³² Kenties joitain vuosia aiemmin, mahdollisesti ainakin nimimerkin Tuomas mielestä, ylioppilaatkin olivat käyttäytyneet vappuna kuin villieläimet: ”Nykyään on jo kehitytty isoksi osaksi irti niistä vanhoista pahoista tavoista, joita tämän päivän viettoon olivat yhdistyneet, – ylenjuomisesta, ja tappelemisesta, ja myöskin niiden seurauksista. Se on jo ohi eletty, sellainen raakuuden aika”. Kirjoittajan mukaan myös ylioppilaat olivat aikoinaan lähettäneet ”hallitukselle pyynnön, että koko se päivä, nim. toukokuun toinen päivä, Wapun jälkeinen päivä, poistettaisiin sekä almanakasta, että yleensä kokonaan olemasta”.³³ Meno on mahtanut olla melkoista, mikäli tuollaisia pyyntöjä on todella tarvinnut esittää. Ylioppilaiden mahdollisesti kehittyneemmistä tavoista huolimatta en kuitenkaan uskoisi, että kaikki olisivat olleet kovin innostuneita osallistumaan Pohjalaisen osakunnan viikkokokoukseen 2.5.1892 keskustellakseen kesäjuhlan viettämisestä.³⁴

Vielä vapunpäivän iltana Svea Ingmanin sisko Thyra oli puolestaan samassa seurueessa Uusmaalaisen osakunnan kuraattorin kanssa kulttuuriväen suosimassa Catanin³⁵ kahvilassa. Kenties keskustelussa oli naisten asema osakunnassa, sillä kuraattori pyysi aikaa käsitellä asiaa saadakseen osakunnan mielipiteen muodostettua. Toisaalta ottaen huomioon Hvad som hände -kirjoituksen vitsikkään sävyn voi yhtä hyvin olla kyse ivailusta, että Thyra todella (leikillään) kosiskeli (”friade”) kuraattoria tai pyrki hänen suosionsa.³⁶ Naisten asema osakunnassa oli joka tapauksessa ajankohtainen aihe. Riitta Mäkisen mukaan Pohjalainen osakunta alkoi kutsua naisia kokouksiinsa vuonna 1890, mutta uusmaalaiset viivyttelivät asian suhteen.³⁷

Ylioppilasmatrikkelin perusteella edellä mainituista Ingmanin sisarusten lisäksi, ylioppilaat Grotenfelt, Humble ja Nymalm olisivat jossain vaiheessa kirjautuneet Uusmaalaiseen osakuntaan.³⁸ Klingen mukaan Uusmaalainen osakunta olisikin ollut osakunnista ensimmäisenä tukemassa naisylioppilaiden anomusta oikeudesta kuulua osakuntiin vuonna 1888.³⁹ Useimmat osakunnat ilmaisivat kannatuksensa hakemukselle vuonna 1889, mutta jotkin kenties vastentahtoisesti.⁴⁰ Lopulta vasta vuonna 1897 yliopistolla opiskelevat naiset oikeutettiin ja velvoitettiin osakuntien jäsenyyteen.⁴¹ Kuitenkin Savo-Karjalainen osakunta otti naisia jäsenikseen jo vuonna 1890, ja Hultin sekä Thyra Ingman kirjoittautuivat ensimmäisten joukossa mukaan.⁴² Hämäläis-Osakunta sen sijaan alkoi vuoden 1890 lopulla kutsua naisia ulkojäseniksi. Naisten asema HO:ssa muistutti varsinaista jäsenyyttä ja he saivat osallistua muun muassa osakunnan lehden tekemiseen. Äänivaltaa naisilla ei kuitenkaan ollut, ja virallisen aseman naiset saivat HO:ssa vuonna 1896.⁴³

Asiat etenivät vähitellen ja keisarillisessa kirjeessä ilmoitettiin 11.7.1901 konsistorille, että esitys naisten vapaasta opiskeluoikeudesta yliopistolla oli hyväksytty. Klingen mukaan naisylioppilaiden vaiheet eivät enää kirjeen jälkeen ”ole erillinen osa Ylioppilaskunnan historiaa”.⁴⁴ Erikseen hän tosin käsittelee aihetta Ylioppilaskunnan historiassa vain muutaman sivun verran. Söderhjelm vuorostaan muistelee pitkälti omakohtaisia kokemuksiaan naisylioppilaiden toiminnasta noin sadan sivun verran. Riitta Mäkisen ja Marja Engmanin toimittama Naisten aika onkin ollut tärkeä avaus 1800–1900-luvun vaihteen suomalaisista naisista ylioppilaina ja tieteen tekijöinä, jotka ovat osa yhteisöä verkostoineen. Suurten linjojen takaa löytynee vielä runsaasti tutkittavaa naisista yliopistoyhteisössä 1800-luvun lopulla. Söderhjelm vihjasi jo muistelmissaan, että ulkopuoliselle kiinnostukselle Lyran saattaa antaa tuokiokuvia sekä avata ajan kulttuurisia ja sosiaalisia äänenpainoja⁴⁵, ja Hultinin sanotaan suunnitelleen De kvinnligojen historian kirjoittamista.⁴⁶ Ensimmäiset naisylioppilaat siis tiedostivat jäävänsä historiaan, kuten Salmi-Niklander osuvasti huomauttaa.⁴⁷ Lyran vaikuttaa silti olevan toistaiseksi melko vähäisesti käytetty lähde, jota voisi lähestyä käyttämieni lyhyiden tutkimustekstien ja oman tarkasteluni näkökulmien lisäksi vielä monesta muusta näkökulmasta. Lehti saattaisikin osoittautua hedelmälliseksi tutkimuskohteeksi – aineisto jo onkin nykyisin suurimmilta osin helposti kaikkien saatavilla.

Lyranin otsikkoon on panostettu eräässä kopies-
numerosta 43, 2.12.1891. Huomattavan pitkässä
numerossa on muun muassa kirjoitukset Några ord om
”Yksin” af Juhani Aho sekä Morfologiska studier. Kuva
on rajattu Kansalliskirjaston digitaalisista aineistoista
ja sen jälkeen kuvasta on siistitty kääntöpuolen
mustepainauumat. Kuva ei ole alkuperäisen julkaisun
koossa.

LÄHTEET

Kansalliskirjasto, digitaaliset aineistot,

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/search> (Viitattu 10.11.2019)

Folkwännen 1892

Hufvudstadsbladet 1892

Lyran 1887–1895

Päivälehti 1892

Uusi Suometar 1892

Helsingin yliopisto, Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899,

<https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/1853-1899/> (Viitattu 10.11.2019)

KIRJALLISUUS

Kaarninen, Mervi. ”Valkolakin valloittajat: Varhaiset naisylioppilaat ja mitä heistä tuli”. Teoksessa *Naisten aika: Valkoinen varis ja muita oppineita naisia*, toimittaneet Riitta Mäkinen ja Marja Engman, 161–183. Helsinki: Gaudeamus 2015.

Klinge, Matti. *Ylioppilaskunnan historia, 3, 1872–1917: K.P.T.:stä jääkäreihin*. Helsinki: HYY, Gaudeamus 1978 (2.p).

Mäkinen, Riitta. ”De Kvinnliga – naisten ”osakunta””. Teoksessa *Naisten aika: Valkoinen varis ja muita oppineita naisia*, toimittaneet Riitta Mäkinen ja Marja Engman, 184–188. Helsinki: Gaudeamus 2015.

Pöykkö, Kalevi. ”Päärakennus: Unioninkatu 34”. Teoksessa *Yliopiston Helsinki*, toimittanut Eea Pekkala-Koskela, 14–21. Helsinki: Yliopistopaino, 1989.

Sainio, Venla. ”Tohtori Tekla Hultin: Valkoinen varis miesten maailmassa”. Teoksessa *Naisten aika: Valkoinen varis ja muita oppineita naisia*, toimittaneet Riitta Mäkinen ja Marja Engman, 208–226. Helsinki: Gaudeamus 2015.

Salmi-Niklander, Kirsti. ”Käsin kirjoitettua: 1800-luvun lopun nuoret naiset historian opiskelijoina ja tulkitsijoina”. Teoksessa *Oma pöytä: Naiset historiankirjoittajina Suomessa*, toimittaneet Elina Katainen, Tiina Kinnunen, Eva Packalén ja Saara Tuomaala, 75–97. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2005.

Söderhjelm, Alma. *Min värld, 2*. Stockholm: Albert Bonnier 1930.

VIITTEET

- 1 Pöykkö 1989, 18.
- 2 HYYHYn vuosikirjan ensimmäisen päätoimittajan Sanna Supposen antama tieto, 1.11.2019.
- 3 Huomaa, että Lyranissa kirjoitusasu näyttää olevan kvinliga yhdellä n-kirjaimella. Oikeaoppinen ruotsin kirjoitusasu on nykyisin kvinnliga ja sen mukaisesti kvinnliga-nimitystä ovat käyttäneet muun muassa Mäkinen (2015).
- 4 Söderhjelm 1930, 139.
- 5 Lyran 3, 3.12.1887.
- 6 Kts. esim. Lyran 5, 15.3.1888 ja Lyran 17, 1889 (myös kuvassa).
- 7 Lyran 1887–1895. Kopioista katso esimerkiksi vuoden 1891 numerot 33, 35, 40, 41 ja 43 Kansalliskirjaston digitaalisista aineistoista.
- 8 Salmi-Niklander 2005, 79 ja viite 21.
- 9 Mäkinen 2015, 187. Söderhjelm 1930, 195.
- 10 Klinge 1978, 147.
- 11 Salmi-Niklander 2005, 76.
- 12 Klinge 1978, 147.
- 13 Mäkinen 2015, 184.
- 14 Lyran 1, 3.11.1887; Söderhjelm 1930, 141.
- 15 Kaarninen 2015, 180; Ylioppilasmatrikkeli: Söderhjelm Alma (22963)
- 16 Lyran 19A, 31.10.1889; Söderhjelm 1930, 139; Ylioppilasmatrikkeli: Söderhjelm Alma (22963).
- 17 Söderhjelm 1930, 141.
- 18 Salmi-Niklander 2005, 80, 91.
- 19 Klinge 1978, 147–148.
- 20 Mäkinen 2015, 184.
- 21 Y.L.:n ilmoitus. Päivälehti 100/1892 1.5.1892, 1; Y.L.:n ilmoitus. Uusi Suometar 100/1892 1.5.1892, 1.
- 22 Kuvan metatiedot Helsingin kaupunginmuseo. Henkilötiedot eivät ole kirjoittajan tarkastamat.
- 23 Kts. esimerkiksi ”Wapun päivää”. Uusi Suometar 101/1892 3.5.1892, 3.
- 24 ”Vappuna”. Päivälehti 101/1892 3.5.1892, 2.
- 25 ”Första maj”. Hufvudstadsbladet 118/1892 2.5.1892, 2.
- 26 ”Första maj”. Folkwännen 100/1892 2.5.1892, 2.
- 27 ”Hvad som hände första maj. Några fakta.”. Lyran 48, 5.5.1892.
- 28 ”Hvad som hände första maj. Några fakta.”. Lyran 48, 5.5.1892; Ylioppilasmatrikkeli: Frosterus Elin Maria (23254), Humble (av Smedslund) Alie Josefina (23369), Nymalm (av Nordqvist) Aina Charlotta (23372). Huom. Lyran ei mainitse etunimiä. Kutsumaniminä käytetyt etunimet Elin ja Alie ovat Alma Söderhjelman muistelmien mukaiset. Matrikkelin perusteella Frosterus on kirjautunut yliopistoon jo vuonna 1890 toisin kuin kaksi muuta Lyranin fuksiksi mainitsemaa ylioppilasta.
- 29 ”Hvad som hände första maj. Några fakta.”. Lyran 48, 5.5.1892.
- 30 ”Hvad som hände första maj. Några fakta.”. Lyran 48, 5.5.1892. Nykyisin osoite olisi Kasarmikatu 21, mutta koulu on tosin purettu.

- 31 "Hvad som hände första maj. Några fakta.". *Lyrans* 48, 5.5.1892. *Alleiviivaus on alkuperäisen tekstin.*
- 32 W. Anderlikin Eläinnäyttelyn ilmoitus. *Päivälehti* 100/1892 1.5.1892, 2.
- 33 Tuomas. "Kirje Helsingistä". *Päivälehti* 100/1892 1.5.1892, 2.
- 34 Pohjalaisen osakunnan ilmoitus. *Päivälehti* 100/1892 1.5.1892, 1.
- 35 Catanin mukaan edelleen tunnettu talo sijaitsee osoitteessa Pohjoisesplanadi 31.
- 36 "Hvad som hände första maj. Några fakta.". *Lyrans* 48, 5.5.1892.
- 37 Mäkinen 2015, 184.
- 38 Ylioppilasmatrikkeli: Grotenfelt (av Lindberg) Vivi Otilia Charlotta (23087), Humble (av Smedslund) Alie Josefina (23369), Ingman (av Tavaststjerna) Svea (23675), Ingman (av Elfving) Thyra (23090) Nymalm (av Nordqvist) Aina Charlotta (23372).
- 39 Klinge 1978, 147–148.
- 40 Klinge 1978, 148–149; Mäkinen 2015, 184.
- 41 Klinge 1978, 149.
- 42 Sainio 2015, 217.
- 43 Kaarninen 2015, 169, 171.
- 44 Klinge 1978, 149.
- 45 Söderhjelm 1930, 141.
- 46 Mäkinen 2015, 187.
- 47 Salmi-Niklander 2005, 93.

”TAAS YHDESTÄ JÄÄRIEN HASSUTTELUKERHOSTA”¹ KOHTI VAKAVASTIOTETTAVAA JÄRJESTÖÄ JA YLIOPPILASHISTORIAN TALLENTAJAA – KATSAUS HYYHYN ENSIMMÄISIIN VIITEEN VUOTEEN 2014–2019

”Tänään kello 15.42 keskuuteemme on syntynyt Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävät – tuttavallisemmin HYYHY. Yhdistys on syntynyt rakkaudesta lajiin – eli ylioppilaskunnalle ja sen hyödyksi. Olkoon tuoreen tyttären ja äidin välit nyt ja aina lämpimät. Vastasyntynyt HYYHY tervehtii näin 146-vuotiasta neitsytsynnyttäjäänsä rakkaudella, sillä se jos jokin on jakamatonta”, lausui Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävien edustaja Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan HYYn vuosijuhlien tervehdysvuorollaan 26. marraskuuta vuonna 2014.²

JOHDANTO

Ajatuksesta ryhtyä systemaattisesti tallentamaan opiskelijakulttuurin historiaa eri aikakausilta syntyi 2010-luvun puolivälin tienoilla erityinen järjestö tätä tarkoitusta varten, Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävät,

eli HYYHY. Yhteenkuuluvuutta tallennuskohteen kanssa korosti varhainen pyrkimys hakeutua itsekkin yhdeksi Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan piirissä toimivaksi järjestöksi³ sekä se tosiasia, että perustajat ja alkuaikojen aktiiviset toimijat – luonnollisestikin – olivat ja ovat Helsingin yliopiston opiskelijoita ja/tai alumneja, eli siis itsekkin HYYn nykyisiä tai entisiä jäseniä. Monet heistä olivat vielä HYYssä vaikuttaneita henkilöitä.⁴

”Useampi ylioppilaskuntatoimija vitsaili yhdistystä perustettaessa HYYHY:n olevan jälleen vain yksi järien hassuttelukerho”, muisteli yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja Ahto Harmo yhdistyksen ensimmäisessä vuosikirjassa 2015. ”Pyrkimys luoda aktiivinen ylioppilaskunnan ja opiskelijoiden historiaan paneutuva kulttuuritoimija on kieltämättä voinut kuulostaa hieman kaukaa haetulta”.⁵

TOIMIJAT JA JÄSENISTÖ

Helsingin yliopiston vanhimmissa tiedekunnista ja tieteenaloista useimmat sijaitsevat keskustakampuksella, ja näiden piiristä tuleviin henkilöihin painottuu myös HYYHYn alkuvuosien jäsenistön keskimääräinen koostumus. Jäsenistönsä puolesta HYYHYssä ovat selkeästi painottuneet ne tieteenalat ja organisaatiot, joiden piiristä yhdistyksen perustajat aikoinaan olivat. Humanistinen, teologinen ja valtiotieteellinen tiedekunta tuntuvat painottuneen.⁶ Kampuskohtaisesti katsottaessa keskusta painottuu, joskin myös Kumpulasta aktiivistoa on ollut mukana. Painottumiseen vaikuttanee myös monien järjestötilojen sijaitseminen juuri keskustan alueella riippumatta siitä, että oman tiedekunnan opetus voi tapahtua jossakin muualla.⁷ HYYHYn perustamisen aikaan visiona oli paljon laajempi kattavuus kerättävän materiaalin suhteen, mutta vakiintuminen vie aikaa ja laajentuminen sen mukana.⁸ Myös osakuntien osalta mukanaolo tuntuu painottuneen tiettyjen tahojen jäsenistöön.

Yhdistyksen toiminnan vakiintuessa ja vanhojen aktiivien vähitellen väistyessä HYYHYssä pohdittiin ainakin vuodelle 2019 suunnitelmallisempaa markkinointia ja jäsenrekrytointia sekä uusien toimijoiden tavoittelua.⁹ Harmo pohti rekrytoinnin tavoitteellisuutta ja suuntaamista seuraavasti saman vuoden syksyllä: ”Jäsenhankinta ja jäsenten aktivointi on ilman muuta HYYHYn suurimpia haasteita, mutta kenties olisi syytä tarkastella pikemmin, millaisille henkilöille yhdistyksen toimintaa halutaan suunnata kuin vain itseisarvoisesti rekrytoida ihmisiä mukaan. Ei myöskään pidä musertua, jos yhdistys joskus on jonkin aikaa vähemmän aktiivinen – se kuuluu yhdistysten elinkaareen. HYYHY on tulevaisuudessakin tarpeellinen lisä kentällä”.¹⁰

HYYHY oli jo perustettu, kun Tuukka Eronen aloitti opintonsa Helsingin yliopistossa. Sittemmin hän liittyi järjestöön aktiiviseksi jäseneksi: ”HYYHY näyttäytyi nuorelle opiskelijalle vanhempien opiskelijoiden asiantuntijakerhona, jossa pääpaino on HYYn historian tutkimisessa ja akateemisen historian tutkimuksen edistämisessä. Aktiiviksi lähdin, koska HYYHY tuntui mukavalta ja tärkeältä järjestöltä toimia, kun yliopiston historian tutkiminen oli alkanut HYYHYn jäsenyyden myötä kiinnostaa yhä enemmän. HYYHYssä toimiminen tuntui rennolta, koska toiminta oli sen verran pientä, että kaikkea pystyi toteuttamaan nopeasti ilman pitkää valmistelutyötä”.¹¹

Järjestössä toimiminen arvatenkin muutti Eronen käsitystä: ”HYYHY ei tunnu enää pelkältä asiantuntijajärjestöltä, jollaiselta se vaikutti fuksina, vaan se on mukavia ihmisiä täynnä oleva järjestö, jossa voi kuulla hyviä tarinoita menneistä sattumuksista ja jossa voidaan tehdä kaikkea kivaa vapaa-

ajan harrastetta opiskelijahistoriallisessa viitekehyksessä. Lisäksi vanhemmat opiskelijat ja alumnit eivät tunnu enää yhtä pelottavilta, kun heihin on päässyt tutustumaan ja huomannut heidän olevan mitä loistavinta seuraa opiskelijabileissä”.¹²

TOIMINNAN MUOTOUTUMINEN

Koko olemassaolonsa aikana ja sitä ennenkin HYYHY ja sen aktiivikunta on pyrkinyt tallentamaan monipuolisesti ylioppilaskunnan ja sen piirissä toimivien järjestöjen vaihteita ja edesottamuksia, näin ainakin järjestön alkuaikojen visio- ja strategiapapereiden perusteella.¹³ Alkuvuosina järjestön toiminnassa ja aineiston kasaamisessa vaikuttaa ainakin jossakin määrin painottuneen pitkälti yleisesti ylioppilaskunnan piirissä vaikuttaneita trendejä ja ilmiöitä, kuten ylioppilaslakki, laulukulttuuri, ylioppilaskunnat, osakuntalaitos, opintosuorituksen mittaaminen tai valtiovallan koulutustoimet.¹⁴

Alkuaikojen yleispainotteisuus on toki perusteltua ainakin järjestön synnyn näkökulmasta. Ahto Harmo kirjoittaa vuoden 2015 Lyyran toisessa artikkelissaan ajatuksen HYYHYn perustamisesta syntyneen vuoden 2014 aikana hänen ja Tuomas Pernun työskennellessä HYYn arkistossa valiokuntaselonteon äärellä: ”Tuntui, että ylioppilaskunnan parjattu lyhyt kollektiivinen muisti oli ollut yhtä lyhyt lähes aina ja historiattomia päätöksiä oli tehty yhä uudestaan ja uudestaan. Kävi myös ilmeiseksi, ettei yhtä laajaa selontekoa vapaaehtoistoiminnasta ylioppilaskunnassa ollut tehty aiemmin. Ottaen huomioon, että vapaaehtoisuus on seikka, jonka tulisi olla ylioppilas- ja opiskelijatoiminnan [ydin?], tämä oli yllättävää”.¹⁵

Selonteko liittyi päättymässä olleeseen Valiojoukko-hankkeeseen, jonka pyrkimyksenä oli kehittää HYYn valiokuntia ja vapaaehtoistoimintaa. Harmo jatkaa: ”Vaikka Valiojoukko on erottamaton osa HYYHY:n syntyhistoriaa, ei sen työn päättymisen kuitenkaan ollut syy HYYHY:n perustamiselle: ensisijaisena tausta-ajatuksena oli suoran ylioppilaskuntaan vaikuttamisen sijaan ylioppilaskunnan historian tuominen esiin uusin tavoin ja keskustelun avaaminen yleisesti ottaen ylioppilaskunnan historiaan kuin sen historiankirjoitukseenkin liittyen”.¹⁶

JULKAISUTOIMINNASSA YLEISEMPÄÄ

ASIAA JA AIKALAISTALLENNUSTA

Julkaisutoiminta tuli mukaan tärkeäksi toimintamuodoksi pian HYYHYn perustamisen jälkeen ja vuosikirja Lyyraa onkin painettu järjestön jokaisen tähänastisen toimintavuoden tiimoilta.

Lyyran ensimmäinen päätoimittaja Sanna Supponen muisteli HYYHYn ja Lyyran alkuaikoja tämän artikkelin taustahaastattelussa seuraavasti: ”Yhdistyksen yksi keskeinen tehtävä on ylioppilaskunnan, opiskelijajärjestöjen ja yliopiston historian tunnetuksi tekeminen, ja tätä tarkoitusta varten perustettiin Lyyra. Minulla oli aika vahva tausta sekä opiskelijalehtien toimituksesta että tieteellisistä julkaisuista ja yhdistyksen perustamisen yhteydessä Ahto Harmo ehdotti minulle, että lähtisin luotsaamaan lehteä”.¹⁷

Vuosikirjamalli koettiin Supposen mukaan järkeväksi julkaisutoiminnan ratkaisuksi laadun vuoksi. Mukaan haluttiin alusta alkaen myös aikalaisdokumentaatio ja siksi artikkelien ohessa julkaistiin raportteja yhdistyksen toiminnasta ja erilaisista tilaisuuksista, jotka liittyivät yhdistyksen toimialaan.¹⁸

”Ensimmäisenä vuotena pyrittiin luomaan myös toimitusprosessia selkeämmäksi ja kirjoittajille ohjeistukset, jotta saataisiin mahdollisimman yhtenäinen muoto kaikille jutuille. Halusimme olla hieman kunnianhimoisempia verrattuna moniin opiskelijalehtiin esimerkiksi sen suhteen, että tekstejä hiotaan yhdessä toimituksessa ja niihin laitetaan viitteet. Toisaalta halusimme myös pitää Lyyran helposti lähestyttävänä, eli kirjoittajat saivat itse ehdottaa aiheita ja kaikki kiinnostuneet pääsivät mukaan tekemään lehteä”.¹⁹

YHTEISTYÖKUMPPANEITA HANKKEISSA

Helsingin yliopistomuseosta tuli varhain ja odottamatta tärkeä yhteistyökumppani HYYHYlle sen vaikuttaessa ainakin osittain samassa ympäristössä. Harmo kuvaili vuoden 2015 Lyyran ensimmäisessä artikkelissaan yhteistyön alkamista ja ensimmäisiä vaiheita: ”Yhteistyö on tuonut yhdistyksen toimintaan mukaan tärkeän ennalta suunnittelemattoman osa-alueen ja auttanut vakiinnuttamaan yhdistyksen asemaa uskottavana toimijana nopeammin kuin olisi osannut uskoa. (...) Yhteistyö Helsingin yliopistomuseon kanssa konkretisoitui (...) museon projektisuunnittelija Susanna Hakkaraisen ajatuksesta kerätä haalarimerkkikokoelma museolle (...). [P]äädyimme (...) pienen 30 merkin kokoelman kuratoimiseen. (...) Merkit luovutettiin kahdessa erässä ja ensimmäisessä erässä olleista useampi päätyi esille museon Ajattelun voimaa -näyttelyyn”.²⁰

Myös HYY on ollut HYYHYlle tärkeä yhteistyökumppani. Ylioppilaskunnan 150-vuotisjuhlavuonna 2018 HYYHY auttoi toteuttamaan sosiaalisessa mediassa ja juhlavuoden verkkosivuilla laajan HYYn Tarina -valokuvanäyttelyn eri aikojen valokuvista. HYYHY-aktiivi ja hankkeeseen osallistunut Niko Lempa kirjoitti vuoden 2018 Lyyrassa, kuinka näyttelymateriaalin kokoamisessa eteen tuli eri aikakausilta paljon materiaalia, joka ei sovi ylioppilaskunnan viralliseen tarinaan, ja että tällaisen aineiston esiintuominen alun alkaen lienee ollut tarkoituksena, kun HYYHY perustettiin.²¹ Muina HYYHYn yhteistyökumppaneina mainittakoon ainakin Suomalaisen Kirjallisuuden Seura SKS, jonka kanssa järjestö ja HYY toteuttivat vuonna 2016 laajan keräyksen opiskelijoiden laulukulttuurista.²²

VIIDEN VUODEN JÄLKEEN

HYYHY on vielä varsin nuori ja alkuaikojen toimijoita on varsin laajasti yhä mukana tekijäkunnassa, minkä vuoksi järjestölle tähän saakka kertynyt oma historia on pitkälti perustunut aikalaistallennukseen. Seminaariesitelmää ja -ohjelmaa sekä esimerkiksi kävelykierroksia eri teemoilla on tallennettu osaksi järjestön vuosikirjaa ja myös sähköisiin ja fyysisiin arkistoihin. Luonnollisesti myös ensimmäiset omat haalarimerkitkin ovat jo ilmestyneet: emojärjestön vaiheita ja symboleja kunnioittaen niissä on kuvitettu Vanha ylioppilastalo ja rivien välissä viitataan tuttuun siihen liittyvään tapahtumaan ylioppilaskunnan historiassa,²³ sekä merkkisarja, jonka osat yhdistämällä syntyy kuva Uuden ylioppilastalon ääriviivoista.²⁴

Alusta saakka HYYHYn toiminta on ollut tavoiteorientoitunutta ja määrätietoista. Näin voidaan päätellä ainakin visiosta, joka on laadittu jo ennen järjestön perustamista, sekä strategiasta, joka on luotu perustamisen jälkeen ja toiminnan käynnistyttyä. Visiossa mainitaan yhtenä tärkeänä toiminnan muotona vuosittaiset arkistokäynnit, kun taas strategiassa pyritään laajentamaan ajan kanssa toimintaa koskemaan koko maata ja sen

eri korkeakoulujen opiskelijakulttuurien historian tallentamista.²⁵ Ainakin ensimmäisen puolen vuosikymmenen aikana molemmat näistä tavoitteista tai suunnitelmista ovat käytännön tasolla jääneet vielä varsin vähälle toteutukselle – pois lukien Otaniemen ja sikäläisten aiemman Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan TKY:n ja nykyisen Aalto-yliopiston Ylioppilaskunnan AYY:n satunnainen näkyminen toiminnassa.

QUO VADIS HYYHY?

HYYHY on avoin kaikille emoylioppilaskuntansa piirissä toimiville opiskelijoille, mutta jäsenistö on, kuten todettua, ilmeisesti keskittynyt keskustakampukselle. Tämä on toki sikäli luontevaa, koska yliopiston toiminta ei ole ainoastaan painottunut keskustaan, vaan keskustakampuksella myös harjoitetaan yhteiskunta- ja ihmistieteitä, minkä vuoksi on luontevinta, että HYYN menneisyyden tallentamisesta kiinnostuneet tulevat sieltä. Joskin pidemmän päälle on monimuotoisuuden nimissä hyvä, jos löytyy luontevia keinoja ja ylioppilashistorian tallentajia myös muilta kampuksilta – puhumattakaan muilla paikkakunnilla sijaitsevilla erillislaitoksilla opiskelevista henkilöistä. Järjestötoiminta erityisesti opiskelijatasolla on ensisijaisesti henkilöiden, toimijoiden, toimintaa, ja HYYHY on nuorena ja yleiseksi pyrkivänä järjestönä ensimmäisen viiden vuotensa aikana kokenut sekä aktiiviston mahdollisen vähyden että toimintaan sitoutuneiden perustajien palon järjestöä ja sen toimintaa kohtaan. HYYHY tuntuu onnistuneen varsin hyvin välttämään tai ainakin hälventämään mahdollisen mielikuvan ”taas yhdestä jäärien hassuttelukerhosta” toiminnallaan, josta on tullut määrätietoista ja säännöllistä sekä vähitellen myös aktiivien sukupolvenvaihdojen myötä vakiintunutta.

KAAVAAN JÄRJESTELMÄTTÖMÄT ARKISTOLÄHTEET

HYYHY – Yhdistys (Google Drive), digitaaliset aineistot.

HAASTATTELUT

Eronen, Tuukka syksy 2019.

Harmo, Ahto syksy 2019.

Supponen, Sanna syksy 2019.

KIRJALLISUUS JA VERKKOLÄHTEET

Harmo, Ahto. ”Haalarimerkkejä Helsingin yliopistomuseolle”. *Lyyra: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävien vuosikirja*, 1, 2015: 39–42.

Harmo, Ahto. ”Päivä 0”. *Lyyra: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävien vuosikirja*, 1, 2015: 43–44.

HYYHY Tuotteet. <http://hyhy.fi/tuotteet/>, katsottu 3.11.2019.

Lempa, Niko. ”Enemmän – tai vähemmän – kuin tuhat sanaa, koko vähintään 1000X1000 – ajatuksia HYYn Tarina -kuvaprojektista”. *Lyyra: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävien vuosikirja*, 4, 2018: 45–48.

Lyyra: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävien vuosikirja, Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävät ry, 2015–.

Supponen, Sanna. ”Ylioppilaan laulu 2: Opiskelijaulukeruun satoa.” *Lyyra: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävien vuosikirja*, 3, 2017: 27–28.

VIITTEET

- 1 Harmo, Ahto. "Haalarimerkkejä Helsingin yliopistomuseolle". *Lyyra* 2015, 39.
- 2 HYYHY:n tervehdys HYY:n vuosijuhlilla 26.11.2014, Kopio: Vuosijuhlatervehdys, Perustamiskokous, 2014–2015, Kokousasiakirjat, Julkinen, HYYHY-yhdistys (Google Drive)
- 3 Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan Historian Ystävät (HYYHY), Visio (Google Drive).
- 4 *Lyyra* 2015, 45. Esimerkiksi HYYn arkistonhoitaja Jari Eerola sekä HYYn asiantuntija (järjestöt) Emi Maeda.
- 5 Harmo, Ahto. "Haalarimerkkejä Helsingin yliopistomuseolle". *Lyyra* 2015, 39.
- 6 Tarkastelussa jäsenistö, Jäsenhankinta-, pito, ja aktivointisuunnitelma (sis. kartoitus), Taustaselvitys (3/2016) Ahto Harmo, 2016 – Strategia, Projektit, HYYHY – Yhdistys (Google Drive).
- 7 Esimerkiksi kumpulalaisten matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan järjestöjen yhteiskäyttötila on Leppäsuolla.
- 8 Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan Historian Ystävät (HYYHY), Visio (Google Drive).
- 9 Kuriositeettina mainittakoon listasta kohta: "Jäärien tupaillat [...]: kaljaa ja muisteloiden keräämistä (ei, tämä ei ole vitsi)"; Suunnitelmaluonnoksia, 2018-2019 Jäsenistön kartoitus ja aktivointi, Projektit, HYYHY – Yhdistys (Google Drive).
- 10 Harmo, Ahto 2019, haastattelu.
- 11 Eronen, Tuukka 2019, haastattelu.
- 12 Eronen, Tuukka 2019, haastattelu.
- 13 Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan Historian Ystävät (HYYHY), Visio (Google Drive); HYYHY ry:n strategia 2016–2020, Säännöt ja muu ylivuotinen toiminnanohjaus, HYYHY – Yhdistys (Google Drive).
- 14 HYYHY – Yhdistys (Google Drive); *Lyyra* 2015–2018.
- 15 Harmo, Ahto. "Päivä 0". *Lyyra* 2015, 43.
- 16 Harmo, Ahto. "Päivä 0". *Lyyra* 2015, 43–44.
- 17 Supponen, Sanna 2019, haastattelu.
- 18 Supponen, Sanna 2019, haastattelu.
- 19 Supponen, Sanna 2019, haastattelu.
- 20 Harmo, Ahto. "Haalarimerkkejä Helsingin yliopistomuseolle". *Lyyra* 2015, 39–40.
- 21 Lempa, Niko. "Enemmän – tai vähemmän – kuin tuhat sanaa, koko vähintään 1000X1000 – ajatuksia HYYn Tarina -kuvaprojektista". *Lyyra* 2018, 45–48.
- 22 Supponen, Sanna. "Ylioppilaan laulu 2: Opiskelijalaulukeruun satoa." *Lyyra* 2017, 27.
- 23 Harmo, Ahto. "Haalarimerkkejä Helsingin yliopistomuseolle". *Lyyra* 2015, 41.
- 24 HYYHY Tuotteet.
- 25 Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan Historian Ystävät (HYYHY), Visio (Google Drive); HYYHY ry:n strategia 2016–2020, Säännöt ja muu ylivuotinen toiminnanohjaus, HYYHY – Yhdistys (Google Drive).

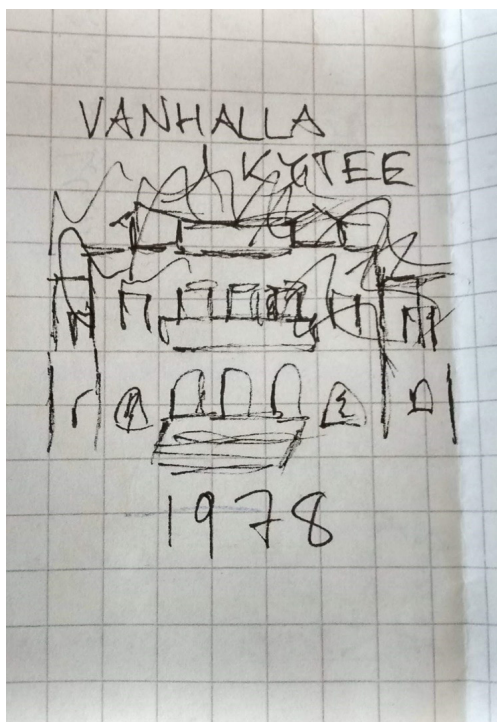
KATSAUKSEN KIRJOITTAJALTA: "EN OIKEIN TIEDÄ MISTÄ HYYHYSSÄ ON KYSE"

Muistan, kuinka keväällä 2015 esittelin juuri ostamaani Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historian ystävät HYYHYn tuoretta Vanhalla kytee -haalarimerkkiä opiskelijakaverille. Hän tiedusteli merkin julkaisijaa. Vastasin: "HYYHY, mutta en oikein tiedä mistä siinä järjestössä on kyse" ("Jag vet inte riktigt vad det är för en förening").

Toki olin kuullut HYYHYstä, joka oli perustettu noin puolta vuotta aiemmin. Erityisesti ajatus, että järjestö viettää vuosijuhlaansa aina 26. marraskuuta iltapäivällä, jotta sitten "voi mennä jatkoille HYYn vuosijuhlille", tuntui riemastuttavan pompöösiltä mutta myös hillityn anarkistiselta.

Sittemmin olen enemmän perehtynyt siihen, mistä HYYHYssä on kyse: Lähinnä järjestössä aktiivisten kavereiden kautta, mutta myös osallistumalla satunnaisesti tapahtumiin kuten seminaareihin ja kävelykierroksille – sekä kirjoittamalla Lyyraan. Ehkä seuraavaksi voisin itsekkin liittyä jäseneksi järjestöön?

Onnea ja pitkää ikää, 5-vuotias HYYHY!

"No niin, no niin. Välillä asioita tapahtuu todella nopeasti. Sain tänään päivällä aivopierun Vanhan paloon liittyvästä haalarimerkistä ja kyselin heti paloon liittyvää kuvamateriaalia Jarilta, joka todennäköisesti vastaa huomenna. Kysyin saman tien myös, vieläkö jäseneksi hiljan liittynyt konkarisuunnittelija Petri Savolainen on kiinnostunut merkkien tekemisestä. Noh, olemmekin nyt jo huomenna kuudelta menossa Thirstyyn. Saa liittyä seuraan. Ohessa oma nopea konseptipiirrokseni.

Vuosiluku on oikeastaan turha, koska Vanhalla kytee jatkuvasti." Kuvan ja tekstin lähde: HYYHY-aktiivit -facebook-ryhmä. Teksti julkaistu 15.3.2015. Alkuperäinen kuva ja sen rajaus (musta kuvaustausta rajattu pois) sekä piirros: Ahto Harmo.

OLIKO ENNEN KUNNOLLIISTA, 19.11.2015

Aiheita: opintosuoritus, opiskelijaidentiteetti, opiskelijalaulukulttuuri, opiskelijajärjestöt, traditiot.

Pääluento: Professori Laura Kolbe, **Ylioppilaskunta ja Isänmaa – takana loistava menneisyys?**

HYYHYn ensimmäinen ylioppilaskuntahistoriaa käsittelevä seminaari Oliko ennen kunnollista järjestettiin osana HYYn vuosijuhlaviikkoa. Seminaarin yhteydessä järjestettiin kierros Helsingin yliopistomuseossa ja kahvitus, jollainen on ollut myös kaikissa myöhemmissäkin seminaareissa. Seminaaripaikkana oli yliopiston päärakennuksen sali 6. Seminaarin jälkeen oli illallinen ravintola Manalassa Ostrobotnialla.

VOIKO NÄIN JATKUA, 23.11.2016

Aiheita: kehitysyhteistyö, keskiajan opiskelijajärjestöt, koulutuspolitiikka, opiskelijan arki, osakunnat ja Viro.

Pääluento: VTM, tohtorikoulutettava Johanna Järvelä, **Solidaarisuuden perintö – opiskelijaliike, politiikka ja kehitysyhteistyö.**

Voiko näin jatkaa järjestettiin yliopiston päärakennuksen salissa 6. Ennen seminaariosuutta järjestettiin yliopistomuseolla katsaus ylioppilastoimintaan aikoina ennen kuin Suomessa oli yliopistoa sekä **Opiskelun ohessa – karsseria ja opiskelijabokseja** -museokierros. Seminaarin jälkeen oli illallinen ravintola Manalassa Ostrobotnialla.

KUPPI NURIN, 22.11.2017

Aiheita: ESO, medisiinarikulttuuri, ongelmalliset perinteet, opiskelija-aktivismi, vuoden 1905 suurlakko.

Pääluento: FT Sari Aalto, Medisiinarikulttuuri ammattiin kasvamisen tukena.

Kuppi nurin – jännitteet opiskelijayhteisössä järjestettiin yliopiston päärakennuksen salissa 12. Ennen seminaariosuutta järjestettiin **Provokaatioita, kieliriitoja ja valtauksia** -museokierros yliopistomuseolla. Seminaarin jälkeen oli illallinen ravintola Ilveksessä Hämäläisten talolla.

TENTTEIHIN EMME ME EHTINEET, 14.11.2018

Aiheita: akateemiset seremoniat, goliardilaulut, opiskelijajuhlakulttuuri, promootio.

Pääluento: FM Juha Hurme, **Opiskelun juhlaa – akateeminen perinne.**

”Tentteihin emme me ehtineet” - Opiskelijaelämän juhlaa kautta sukupolvien järjestettiin yliopiston päärakennuksen salissa 12. Tapahtuma oli osa HYY150-festivaalia.

‘LET IMAGINATION REIGN!’ 22.11.2018

Aiheita: uudet sosiaaliset ja poliittiset liikkeet, vasemmiston radikalisoituminen, vihreä liike, vuoden 1968 kulttuuriperintö, yliopistohallinto.

‘Let Imagination Reign!’ Long term impacts of the 1968 student revolt järjestettiin Vanhan ylioppilastalon musiikkisalissa yhteistyössä valtiotieteellisen tiedekunnan ja Suomen Yliopisto- ja korkeakouluhistoriallisen verkoston kanssa. Seminaarin pääpuhujina olivat professori Kristin Ross New Yorkin yliopistosta, apulaisprofessori Jens Jungblut Oslon yliopistosta ja professori Holger Nehring Stirlingin yliopistosta sekä professori Kimmo Rentola valtiotieteellisestä tiedekunnasta. Tapahtuma oli osa HYY150-festivaalia.

OPISELIJAN MUISTI, 22.11.2019

Aiheita: koulutuspolitiikka, opiskelijatoiminnan arkistot, toimintakulttuurien ja perinteiden periytyminen.

Päälluento: HYYn arkistonhoitaja FM Jari Eerola, Mitä meistä jää?

Opiskelijan muisti järjestettiin Topelian salissa D112. Vuosittainen seminaari järjestettiin ensimmäisen kerran päärakennuksen ulkopuolella rakennuksen oltua jo osin remontissa.

Seminaareista on julkaistu kirjoituksia seuraavasti: Oliko ennen kunnollista (Lyyra 2016, blogiversio 18.3.2017), Voiko näin jatkua (Lyyra 2017), Kuppi nurin (Lyyra 2018), Tentteihin emme ehtineet ja ‘Let Imagination Reign’ (blogi 22.1.2019) sekä Opiskelijan muisti (blogi 28.11.2019). Lyyran verkkojulkaisut ja blogi sekä seminaarien ohjelmat löytyvät HYYHYn verkkosivuilta.

‘Let Imagination Reign’ -seminaarissa tarkasteltiin vuoden 1968 kulttuuriperintöä kansainvälisessä kontekstissa. Kuvassa on Ylioppilasteatteri harjoittelemassa tai esiintymässä. Taustalla näkyy Vanhan valtauksessa käytetty iskulause. Kuva: Simo Rista SER, 1969. Lähde: HKM.

LYYRAN VIISI VUOTTA

”Yhdistys julkaisee vuosikirjaa.” Mitään toista yhdistyksen toiminnan muotoa ei ole yhtä konkreettisesti ilmaistu HYYHYn sääntöjen toisessa pykälässä Tarkoitus ja toiminnan laatu. Vuosikirja onkin ollut asti osa HYYHYn toimintaa.¹ Sen muoto on pysynyt pitkälti samana eikä viidenteen julkaisuun mennessä ole tullut suuria muutoksia. Tähän lienee pääasiallisena syynä se, että ensimmäisen numeron toteutus oli sen verran hyvä, että sitä on ollut helppoa ja mielekästä toisintaa. Myös taittaja on pysynyt samana alusta asti. Aiheiltaan vuosikirjojen sisältö on kuitenkin vaihdellut melko runsaasti. Toisaalta aiheet ovat eläneet kirjoittajakunnan mukana, mutta myös pitkäaikaisetkin kirjoittajat ovat kirjoittaneet monipuolisesti.

Vuosikirjat ovat tähän asti alkaneet sisällysluettelon jälkeen artikkeleilla. Tänä vuonna on toinen kerta, kun vuosikirjan ensimmäinen artikkeli ei käsittele osakuntahistoriaa.² Edellisen kerran näin oli ensimmäisessä Lyyrassa, jonka avasi Ville Eerolan artikkeli Suorituspisteen synty. Koulutuspoliittiseen keskusteluun liittyvä artikkeli löytyi myös seuraavan vuoden Lyyrasta.³ Hieman yllättäen Lyyra 2016 käsittelee kuitenkin jopa kahden artikkelin verran aikaa ennen osakuntia ja Helsingissä olevaa yliopistoa.⁴ Artikkeleiltaan Lyyra 2016 onkin selkeästi laajin.

Suunniteltuja ja suunnittelemattomia ylivuotisia aihepiirejä ovat olleet laulukulttuuri ja ylioppilaat 1900-luvun alun Suomen poliittisissa yhteenotoissa. Laulukulttuuria käsitellään Sanna Supposen ja Juha Hurmeen Ylioppilaan laulu osa 1 -kokonaisuudessa (2015) sekä Sanna Supposen katsauksessa Ylioppilaan laulu osa 2 (2017). Akateemisia perinteitä käsittelee myös Antti Kähkösen artikkeli Ylioppilaslakki 150 vuotta (2015). Vähemmän riemukasta historiaa käsittelevät Petri Savolaisen artikkeli Ylioppilaiden ja polyteekkareiden suojakaartit vs. työväen kansalliskaarti vuoden 1905 suurlakossa (2017) sekä Ahto Harmon artikkeli Ylioppilaista, Suomen itsenäisyydestä ja sisällissodasta (2018). Mielenkiintoisen pilkahduksen ilmavoimien historiasta Uudella ylioppilastalolla antaa Jari Eerolan artikkeli Suomen ilmailuvoimain päiväkäsky no. 1 ja Carl Seber (2018).

Edellä mainittujen viitoitettujen ja viitoittamattomien artikkelien lisäksi Lyyran sivuilla on nähty kulloinkin ajankohtaisiin aiheisiin liittyviä lyhyempiä kirjoitelmia, kuten seminaarireportaaseja ja kirja-arvioita, sekä HYYHYn ja HYYn toimintaa esittelevää ajankuvaa. Reportaasit, myös HYYHYn omista seminaareista, on ajankohtaisuutensa vuoksi päätetty vuonna 2019 siirtää blogiin julkaistavaksi – samoin kirja-arviot. Blogissa onkin julkaistu esimerkiksi yliopistomuseon Mannerheimia käsittelevän näyttelyn esittely (Laura Leipakka, 13.5.2019) ja kirja-arvio vuoden 2018 lopulla julkaistusta teoksesta Nuori mies maailmalle lähti (Ahto Harmo, 15.2.2019). Blogin julkaisutahtia on muutenkin pyritty tihentämään. Haasteena on kuitenkin ollut löytää kirjoittajia.

Lyyran kannet ovat kantaneet kahta teemaa: rakennuksia ja juhllallisuuksia. Ensimmäisen Lyyran kannessa on vuonna 1978 palossa tuhoutuneen Vanhan ylioppilastalon sali – eräänlainen uusi alkua. Enteilevät tunnelmat kääntyivät pian nousuun: Lyyran toisen numeron kannessa juhlietaan Uuden ylioppilastalon peruskiven laskemista (1909), minkä jälkeen juhlat suorastaan riistäytyvät käsistä seuraavan kannen riemukkaassa vappukuvassa 1910-luvulta. Kenties Lyyran nimitarinan⁵ hetkeksi jo unohduttua vuoden 2018 Lyyran kannessa marssii joukko naisylioppilaita vapun 1892 juhlatunnelmissa. Tällä kertaa kannessa komeilee ylioppilaskunnan varainhoitajan Ylvan (ent. HYYHYhtymä) vuonna 2018

hankkima Kalevan talo. Kalevan taloon ja osin Uuteen ylioppilastaloon sijoitettavasta hotellista sekä Linjoille rakennettavasta tieteen ja talouden korttelista, Lyyrasta, Ylva suunnittelee ylioppilaskunnan talouden tukipilareita tuleviksi vuosikymmeniksi. Kenties Lyyran kannessa nähdään vielä jonain päivänä nimikaima rakennuksen muodossa.

VIITTEET

- 1 Kts. alkuajoista Svante Thilmanin katsausartikkeli ”Taas yhdestä jäärien hassuttelukerhosta”¹ kohti vakavasti otettavaa järjestöä ja ylioppilashistorian tallentajaa – katsaus HYYHYn ensimmäisiin viiteen vuoteen 2014–2019.
- 2 2016: Eerola, Ville. ”HY:n osakuntien ystävyyssovitukset Viroon itsenäisen Suomen aikana”; 2017: Eerola, Ville. ”ESO ja AKS 1930-luvulla”; 2018: Tuovinen, Aino. ”Vieraannuttavasta viihdyttäväksi – Keksittyjen traditioiden asema eteläsuomalaisessa osakunnassa 1970–1989”.
- 3 Tiusanen, Esa. ”Mitä tapahtui #koulutuslupaukselle?”.
- 4 Supponen, Sanna. ”Suullisen ja kirjallisen rajalla: Akateemisen väittelytaidon historiaa keskiajalta Turun akatemiaan”; Kähkönen, Antti. ”Ylioppilaskuntien nousu ja tuho”.
- 5 Kts. nimestä Ahto Harmon artikkeli Naisylioppilaiden lehti Lyrän ja ”joitain tosiasioita” vapusta 1892.

HYYHYn aikajana

11/2014–12/2019

☞ Yhteistyötapahtuma

📖 Haalarimerkki

📖 Ex libris

📖 Lyyran julkaisu

📖 Seminaari

📖 Muu puhetilaisuus

➡ ➡ Kerhotilat ja muutot

└──────────────────┘ Hanke (Yhteistyökumppani)

★ HYYHYn perustaminen

* Haalarimerkkikokoelma Helsingin yliopistomuseolle (HYM)

Lähteet: HYYHYn verkkosivut (seminaarit, hankkeet), Lyyrat 2015–2018, tekijän sähköpostiarkisto (hyhy-info, hyhy-hallitus, hankkeiden kirjeenvaihto), HYYHYn arkisto (tapahtumakalenterit, pöytäkirjat).

Piirros: Ahto Harmo

Joitain huomioita

- 📖 Emma Irene Åströmin syntymäpäivät 4/2015–2018, Saunaseminaari 12/2018,

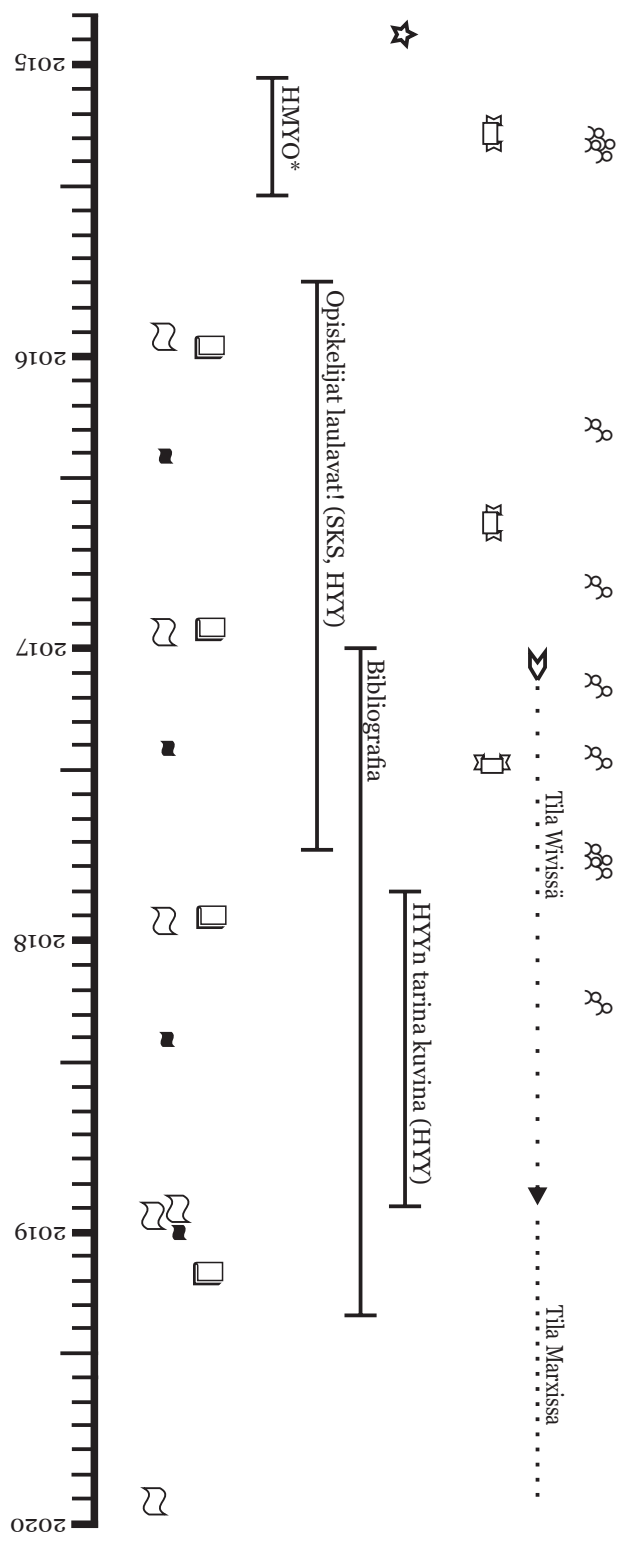
H Janat kuvaavat kokonaiskestoja eivät aktiivista vaihetta HYYHYn osalta. Bibliografia päättyy ensimmäiseen julkaisuun (14.4.2019).

- ☞ Ekskursioita: Helsingin yliopistomuseo 3/2015, Polyteekkarimuseo 4/2015, Kansalliskirjasto 4/2016 (Historia-alumnit), SKS 3/2018.

- ☞ Kierroksia ja kävelyitä: Osakuntatalokierros 9/2016 (useita osakuntia), Kulttuurikävely 5/2017 (HYYn tapahtumavaliokunta), Ylioppilastalot 9/2017 (HYM, UMAC), Kulttuurikävely 10/2017 (Humanisticum).

- ☞ Muuta: Opiskelijalauluilta 2/2017 (HYM/Observatorio).

Tapahtumat on pyritty sijoittamaan kuvaajaan mahdollisimman lähelle ajankohtaa. Aikajanan paksuin alaslaskeva palkki aloittaa vuoden tammikuun alusta. Muut palkit kuvaavat kuun alkua, joista kesäkuun alku on merkitty pidemmällä palkilla.

UUDEN YLIOPPILASTALON HIKISINTÄ HISTORIAA

Joulukuussa 2018 päättyi eräs ajanjakso, kun Uuden ylioppilastalon B-rapussa sijainnut alasauna, viime vuosinaan myös Niiniluotona tunnettu, sulki ovensa opiskelijoille osana B-rapun ulosvuokrausta. Sauna ehti käyttönsä vuosinaan tulla tutuksi suurelle joukolle järjestöjä ja järjestötoimijoita, ja muistikuva jätereitin varrella sijainneesta saunatilasta herättäneenä yhä nostalgisia muistoja monissa järjestötoiminnan veteraaneissa. Tilana alasauna oli verrattain vaatimaton: pinta-alaltaan melko pieni yhden pukuhuoneen kellaritila, jota kalusti koruton, runsaan käytön kuluttama sisustus. Jopa vuoden 2013 saneerauksen jälkeen alasaunan interiööri säilyi hyvin askeettisena. Koruttomuus ei kuitenkaan estänyt alasaunaa löytämästä paikkaa opiskelijoiden sydämissä, kuten vuoden 2001 alusta käyttöön otetun sähköisen varauskalenterin käyttäjätalasto osoittaa.

Ensimmäinen tilastossa näkyvä varaaja oli Alter Ego, joka varasi kahdeksan tunnin vuoron aikavälille 10.1. klo 19 ja 11.1. klo 3. Vaikka tapahtuman tarkka luonne ei varauksesta käy ilmi, on ajankohdan perusteella mahdollista päätellä kyseessä luultavimmin olleen juhlien jatkojen tai jatkojenjatkojen. Tämä ensimmäinen varattu vuoro osoittautui sangen kuvaavaksi: yhtäältä alasauna oli toimintansa aikana satojen pikkutunneille venyneiden jatkojen näyttämö, toisaalta Alter Ego oli 94 varauksella ja noin 940 varatulla tunnilla, geologien Vasara ry:n ohella, alasaunan merkittävimpiä ja uskollisimpia käyttäjiä.

Käyttönsä huippuvuosina alasaunassa järjestettiin valtava määrä jatkoja ja jatkojenjatkoja. Läheskään kaikki vuorot eivät kuitenkaan ole

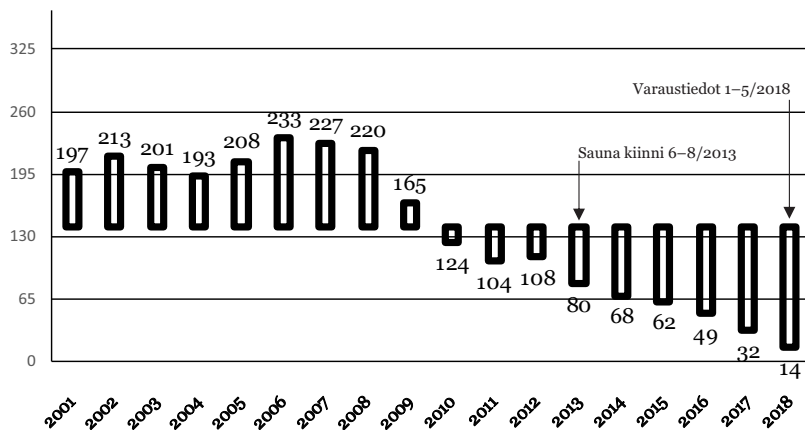
aamuyöhön venyneitä hämyisiä hetkiä, vaan joukossa on myös runsaasti aikaisempia vuoroja, joiden voi olettaa olleen rauhallisempia saunailtoja tai esim. urheilutapahtumiin liittyviä peseytymiseen ja lihasten rentouttamiseen tarkoitettuja vuoroja.

Alasaunan käyttöluvuissa näkyy selvä taite vuosikymmenen vaihteessa, jolloin tilan käyttömäärät alkavat jyrkästi laskea. Kun 2008 varattuja saunavuoroja oli 220, oli niitä 2011 enää 10. Suurimmistakin saunoista Vasara varasi vuoden 2016 jälkeen enää neljästi vuodessa. Alter Egon viimeinen runsas saunavuosi oli 2014. Vuonna 2015 vuorot olivat vähentyneet kolmanneksella. Seuraavina kolmena vuonna vuoroja varattiin yhteensä enää kuusi: kolme vuonna 2016, kaksi 2017 ja yksi ainut toukokuuhun 2018.

Varausmäärien laskun oletettavin syy lienee vaihtoehtoisten saunatilojen, Sivistyksen ja Kekkosen, ilmestyminen keskusta-alueella. Alasaunan suhteellinen etu verrattuna etäisempiin Idan saunaan oli sen sijainti Uuden kellarissa, aivan opiskelijatapahtumien polttopisteessä, mutta suhteessa Kekkoseen ja Sivistykseen vastaavaa etua ei ole ollut. Järjestökäyttöön tulleet uudet saunat pystyivät lisäksi kilpailemaan tilojen viihtyvyydessä. Siinä missä Uuden alasauna oli hämyinen kellariloukko, uusista saunoista avautui näkymä yli Helsingin ydinkeskustan tai vehreimmän Töölön. Alasauna oli ahdas ja kaikkien kylpijöiden oli käytettävä yhtä aikaa samaa pukeutumistilaa, mikä oli häveliäämpien saunavieraiden kannalta kiusaannuttavaa. Tilannetta helpotti hieman vuoden 2013 saneerauksen yhteydessä rakennettu lasiovellla eristetty nurkkaus, mutta koska saunajat joutuivat kuitenkin kulkemaan oleskelutilan halki saunaan tämä ei varsinaisesti poistanut ongelmaa. Sivistyksen ja Kekkosen yhteydessä oli sen sijaan saatavilla erillistä tilaa oleskelulle ja jaloittelulle, mikä mahdollisti tarvittaessa myös erillisten saunavuorojen organisoinnin.

Kilpailusta huolimatta alasauna säilytti loppuun asti asemansa vanhojen uskollisten käyttäjien joukossa. Liekö uskollisuuden taustalla ollut perinne, nostalgia, tilan rosoinen idylli tai saunan antamat tasaiset ja raukeat löylyt tai jokin yhdistelmä näitä, tätä on vaikea sanoa. Selvää kuitenkin on, että moni jää kaipaamaan vanhaa alasaunaa.

Alasaunan käyttökertojen kehitys

Lähde: HYYn toimisto, Alasaunan varauskalenterin tilasto kattaa vain aikavälin tammikuu 2001 – toukokuu 2018; loput vuoden 2018 varausvuorojen tiedot eivät olleet saatavilla tätä artikkelia varten.

Alasaunan viimeinen järjestövaraus oli HYYHYN järjestämä saunan historiaa käsitelleen seminaarin jatkok.

Kuvaaja: Ahto Harmo

”VIIIMEISIÄ” KUVIA JA JOITAIN MUISTIKUVIA **B-RAPUN 4. KERROKSESTA**

Uuden ylioppilastalon B-rapun tilojen opiskelijakäyttö päättyi vuoden 2018 lopussa. Ainoastaan HYYn palvelutoimisto jäi rappuun vuoden 2019 alusta, kun muut toimintatalouden käytössä olleet kokous- ja järjestötilat siirtyivät HYY Yhtymälle (nyk. Ylva) muihin hankkeisiin. Kalevantalon hankinnan jälkeen selvisi, että tilat siirtyvät remontin jälkeen osaksi hotellia.

HYYHYn osalta päättyi kaksivuotinen taival kerhohuone Wivissä, jonka HYYn pääsihteeri oli nimennyt yhdistyksen aloitteesta rakennuksen toisen arkkitehdin Wivi Lönnin mukaan. Neljännen kerroksen tiloista siirtyivät historiaan niin ikään kokoushuone Cajsa ja HYYn tilajakoilmoituksessakin hörhöklusteriksi kutsuttu kerhotila, jonka toisessa huoneessa Wivin ovea vastapäätä sijaitsi pääasiassa Helsingin yliopiston science fiction kerhon (HYSFK) kirjasto. Muita opiskelijoiden käytöstä poistuneita tiloja olivat kellarisauna, tuttavallisemmin alasauna ja 7. kerros, erityisesti legendaarisen bilemaineen saanut Kupoli. Tilajakokaudelle 2017–2018 B-rapun järjestötiloissa majaili vajaa kolmekymmentä järjestöä. Useimmat järjestöt muuttivat Uuden B-rapusta Leppäsuolle joko Domus Gaudiumiin tai järjestötiloiksi uudistettuun ylioppilaskunnan entisen kirjaston kellariin. HYYHY muutti Uuden A-rapun kolmanteen kerrokseen, niin kutsuttuun Kannuklusteriin, jossa ennestään majaili pääasiassa valtiotieteellisen tiedekunnan ainejärjestöjä.

Seuraavat kuvat on otettu B-rapun jo hiljalleen tyhjentyessä järjestökäytöstä joulukuun puolivälissä 2018. Kuvia täydentävät muistot on kerätty HYYHYn saunaseminaarissa 17.12.2018. Muistot on kirjoitettu vihkoihin, jotka on säilötty HYYHYn arkistoon. Muistot on puhtaaksikirjoittaessa anonymisoitu, vaikka niiden yhteyteen olisikin kirjoitettu nimi. Suluissa on tekstin kirjoittajan aiheelliseksi katsomia lisätietoja.

Wivi ennen HYYHYn muuttoa. Suurin osa HYYHYn tavaroista sijaitsi perällä olevassa kaapissa, jonka ovea koristi yhdistyksen ex libris. YliGo näyttää jo muuttaneen osan tavaroistaan pois huoneen nurkasta. Kuva: Ahto Harmo, 14.12.2018.

”Hörhöklusteri – paikka ei ole tuttu, mutta sciflehti kyllä. Outo lehti, pelottavaa, mihin Paavo Väyrynen kykenee!”

(HYSFK julkaisee Marvin-nimistä lehteä, joka yhdistyksen verkkosivujen hysfk.fi:n mukaan on ”Suomen luotettavin vaihtoehtoisten faktojen sanansaattaja”.)

”Hörhöklusterin” kerhotila muuton jälkeen. Lattiaan oli kenties jätetty tervehdys HYY Yhtymän hankkimalle urakoitsijalle. Kuva: Ahto Harmo, 18.12.2018.

”Alasauna – takavuosina Kronoksen approjen yhteydessä jatkopaikka. Juoksuja ei tehty, ja saunavuorotkin loppuivat jo klo 2.”

(Juoksuilla viitattaneen niin sanottuihin sauna-approihin, joissa eri saunoilta juostaan tai kävellään jollekin läheiselle maamerkille ja takaisin. Appro-suorituksien lisäksi on myös tiedossa erinäisiä jopa tohtorinkin arvoon oikeuttaneita suorituksia, joista osa on muuttunut vuosien saatossa legendoiksi. Alasaunalta perinteisin ”juoksu” suuntautui Kolmen sepän patsaalle arvokkaasti kävellessä. Alasaunalta sekä Ostrobotnialta on kertoman mukaan käyty myös niin uimassa Kekkosen ”uima-altaalla” kuin kiertämässä Manta. Joskus poliisikin on tavoittanut vilvoitelleita saunojia. Kengät tai muut jalkineet ovat useimmiten olleet sallittuja suorittajille.)

(Alasaunan saattoi varata aina klo 7.00 asti, kuten tehtiin HYYHY:n saunaseminaarin jatkoilla. Hyvin joustavista vuoroista johtuen alasauna sopi myös juhlien jälkeiseen aamusaunomiseen. Muun muassa HYY:n vuoden 2012 vuosijuhlien jatkosten jälkeen osa juhlijoista siirtyi vielä kellariin aamuyöstä.)

Alasaunan löylyhuonetta ja sylinterin muotoinen kiuas viimeisten järjestölöylyjen jälkeen klo 6.57 aamulla. Kuva: Ahto Harmo 18.12.2018.

”Tiettyinä vuosina 00-luvulla ensimmäinen numero puhelimeni yhteystiedoissa kuului Alasaunalle ja viimeinen Vornaselle, joka vastasi Idan saunasta. En varmaankaan ole ollut ainoa järjestöaktiivi, joka on voinut sanoa samaa.”

(Ida Aalbergin tien saunaa käyttivät useat opiskelijajärjestöt vielä 2010-luvun alkupuolelle saakka.)

Alasaunan oleskelutilaa. Saunan pesutila sijaitsi suoraan edessä olevan oven takana ja löylyhuone peilin takaisen seinän toisella puolella. Toinen kuvassa näkyvä lasiovi johti erilliseen pukuhuoneeseen, joka erotettiin seinillä saunan ”viimeisen” remontin yhteydessä. Kuva: Ahto Harmo 18.12.2018.

UUSI KANSAINVÄLINEN MAAMERKKI HYYN OPISKELIJAOMISTAJIEN PALVELUKSESSA

Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan omistama konserni HYY Yhtymä, nykyiseltä nimeltään ja tästä edelleen Ylva, osti Helsingin Kaivokadulla sijaitsevan Vakuutusyhtiö Kalevan talon Spondalta syksyllä 2018. Talossa toimiva Hotelli Seurahuone oli osa Scandic-ketjua vuodenvaihteeseen 2018–2019 saakka.

Sekä Kalevan talo että osa Uuden ylioppilastalon tiloista remontoidaan kansainväliseen luksushotellikäyttöön. Uuden ylioppilastalon tiloissa oli aikoinaan hotelli Hansa 1920–1960-luvuilla ja uuden hotellin nimeksi on tulossa Grand Hotel Hansa. Lisäksi Uudella ylioppilastalolla on ollut enemmän tai vähemmän aina vuokralaisena ravintolapalveluita, kuten Koskisen kansankeittiö talon valmistumisen jälkeen.

Uusi noin 240-huoneinen hotelli aukeaa keväällä 2021. Talouselämän artikkelin mukaan Ylvan toiminnan tarkoituksena on kestävä varallisuudenhoito, mikä hyödyttää yhtiön omistajia eli Helsingin yliopiston opiskelijoita pitkällä aikavälillä. Tavoitteena on, ei enempää eikä vähempää kuin ”tehdä Helsingin yliopiston opiskelijoista maailman onnellisimpia”, toteaa HYY:n hallituksen puheenjohtaja (2018) Lauri Linna. Ylvan toiminnan tavoitteet ja periaatteet määritellään Ylvan omistajastrategiassa vuosille 2018–2022.

Arkkitehti Armas Lindgrenin (1874–1929) suunnittelemassa Kalevan talossa toimi ensimmäisenä vakuutusyhtiö Kaleva kesästä 1913 alkaen. Talon rakentaminen oli kuitenkin alkanut jo pari vuotta aikaisemmin vuonna 1911. Lindgren suunnitteli rakennuksen julkisivun lisäksi myös sen sisätilat, joten sitä voi hyvällä syyllä kutsua kokonaistaideteokseksi.

Uusi ylioppilastalo. Itäinen Heikinkatu 7
(Mannerheimintie 5).
Uusi ylioppilastalo valmistui 1910, arkkitehdit Wivi Lönn
ja Armas Lindgren. Sundström, Eric, 1920, HKM.

Kalevan talon julkisivu kohoo Helsingin keskustan katukuvassa selkeänä ja linjakkaana. Tyylitelty jälki syntyi jättämällä erkkerit ja pilasterit pois. Katse kiinnittyy rakennuksen pyöristettyyn kulmaan ja pääoveen, jota reunustavat kaksi doorilaista pylvästä. Uuden ylioppilastalon sivurisaliitin (koko rakennuksen korkeudelta ulkoneva osa) ja Kalevan talon julkisivun yhtenäinen räystäslinja ja kreneloinnin, yläreunan sakaroinnin, taakse jäävä katto muodostavat selkeän kokonaisuuden.

Kalevan talo oli Lindgrenin luomus, mutta vuonna 1910 valmistuneen Uuden ylioppilastalon arkkitehtina toimi Lindgrenin lisäksi Wivi Lönn (1872–1966)¹. Kansallisbiografian mukaan Lönn oli ensimmäinen itsenäisesti Suomessa arkkitehtuurin alalla toiminut nainen. Lindgren ja Lönn osallistuivat yhdessä ylioppilaskunnan rakennusvaliokunnan järjestämään kilpailuun uuden ylioppilastalon suunnittelusta nimimerkillä ”Hampus”, ja heidän voitokas ratkaisunsa sisälsi selkeän tilajaon.²

Lindgren vaikutti sekä Kalevan talossa että Uudessa ylioppilastalossa rakennusten visuaaliseen ilmeeseen. Kalevan talossa kaikki tilat ja niiden kalusteet ja valaisimet suunniteltiin Lindgrenin johdolla. Uudessa ylioppilastalossa Lindgren vaikutti muun muassa rakennuksen pääsisäänkäynnin koristeluun: sen yläpuolella seisovat alustoillaan neljä ihmisfiguuria, jotka kuvaavat neljää temperamenttityyppiä. Figuurit syntyivät Lindgrenin ja kuvanveistäjä Johannes Haapasalon yhteistyönä.³

Kalevan talon avustajajoukkoon kuului muun muassa kuvanveistäjä Gunnar Finne, jonka käsialaa on rakennuksen pyöristetyssä kulmassa sijaitsevan pääoven vaakuna-aihe ja putot sekä pyörösalin korkokuvafrisi, joka kuvaa antiikin aiheita. Lindgrenin ja Finnen polut ristesivät jo ennen Kalevan taloa, sillä Lindgren opetti Finneä taideteollisuuskeskuskoulussa ja kehotti nuorta sisustusarkkitehdinalkua hakeutumaan kuvanveiston pariin.⁴

Sekä Finne että Haapasalo hakivat vaikutteita ulkomailta. Johannes Haapasalo opiskeli kuvanveistoa Ranskassa ja Gunnar Finne taideopintoja Wienissä. Aika Wienissä vaikutti Finnen taiteelliseen ilmaisuun, jossa korostuivat puhdas linjakkuus ja viiva. Wienissä opetti tuolloin arkkitehti Josef Hoffmann, jonka vaikutus ulottui eurooppalaiseen rakennustaiteeseen toiseen maailmansotaan saakka.⁵

Riitta Nikulan mukaan taidekriitikko Sigurd Frosterus rinnastaa Arkkitekten-lehdessä Kalevan talon volyymin firenzeläisen renessanssipalatsin

muotokieleen.⁶ Uuden ylioppilastalon pääoven figuurit ovat saaneet vaikutuksia Josef Hoffmanin wieniläisistä koristeveistoksista. Wieniläisyyden vaikutusta korostaa niin ikään myös Renja Suominen-Kokkonen, jonka mukaan Otto Wagnerin ja tämän oppilaan Josef Hoffmannin modernistinen arkkitehtuuri vaikutti myös suomalaisarkkitehteihin. Wieniläiselle modernismille oli tyypillistä julkisivu- ja veistoskoristelun vertikaalisuuden (Uuden ylioppilastalon figuurit) ja rauhallisemman muotokielen korostaminen.⁷

Näin ollen voin todeta, että sekä Kalevan talo että Uusi ylioppilastalo ovat suomalaisessa 1900-luvun alkuvuosikymmenen arkkitehtuurissa ainakin joiltakin ominaisuuksiltaan esimerkkejä eurooppalaisesta taidekäsitteestä. Kansainvälisyys sopiikin hyvin nimittäjäksi tälle rakennuskokonaisuudelle, josta tulee hotelliremontin myötä uusi kansainvälinen maamerkki Helsingin katukuvaan.

ASIAKIRJALÄHTEET

HY Yhtymän omistajastrategia 2018–2022: Edustajiston hyväksymä 9.10.2018. Haettavissa <https://hy.fi/> (katsottu 22.7.2019).

KIRJALLISUUS

Nikula, Riitta: *Armas Lindgren 1874–1929*. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo 1988.

Nikula, Riitta. ”Lindgren, Armas (1874–1929)”. Teoksessa *Kansallisbiografia-verkkójulkaisu*. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1997. URN:NBN:fi-fe20051410 (viitattu 2.6.2019).

Puokka, Jaakko (toim.): *Gunnar Finne, kuvanveistäjä*. Helsinki: Otava 1947.

Suominen-Kokkonen, Renja. ”Lönn, Wivi (1872–1966)”. Teoksessa *Kansallisbiografia-verkkójulkaisu*. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1997. URN:NBN:fi-fe20051410 (viitattu 2.6.2019).

Suominen-Kokkonen, Renja. ”Osakuntien koti: Arkkitehtoninen kokonaisuus ja sisätilat”. Teoksessa *Uusi ylioppilastalo: 100 vuotta Helsingin sydämessä*, toimittanut Jari Eerola, 57–102. Helsinki: Gaudeamus 2010.

Yrjänä, Matti. ”Liikeryitys: Ylioppilaskunta kiinteistöyrittäjänä”. Teoksessa *Uusi ylioppilastalo: 100 vuotta Helsingin sydämessä*, toimittanut Jari Eerola, 175–250. Helsinki: Gaudeamus 2010.

LEHDISTÖ JA TIEDOTTEET

Malin, Risto. ”Helsingin keskustassa alkaa iso muutos – HYY yhdistää Uuden ylioppilastalon ja Seurahuoneen suureksi luksushotelliksi”. *Talouselämä* 28.9.2018.

<https://www.talouselama.fi/uutiset/helsingin-keskustassa-alkaa-iso-muutos-hyy-yhdistaa-uuden-ylioppilastalon-ja-seurahuoneen-suureksi-luksushotelliksi/12b55657-4af9-325d-8bf7-899480a66540> (katsottu 2.6.2019)

”HYY Yhtymä muuttuu Ylvaksi ja kehittää Helsinkiä kunnianhimoisesti”. *Ylva, uutiset* (päiväämätön). <https://ylva.fi/ylva/uutiset/hyy-yhtyma-muuttuu-ylvaksi-ja-kehittaa-helsinkiä-kunnianhimoisesti-2/> (katsottu 22.7.2019).

KUVALÄHTEET

Helsingin kaupunginmuseo (HKM).

Sundström, Eric. 1920. <https://www.helsinkikuvia.fi/record/hkm.HKMS000005:km002zdh/> (katsottu 2.6.2019)

VIITTEET

- 1 *Suominen-Kokkonen 1997.*
- 2 *Nikula 1988, 66–67; Suominen-Kokkonen 1997.*
- 3 *Nikula 1988, 69–71; Suominen-Kokkonen 2010, 84–86.*
- 4 *Puokka 1947, 12.*
- 5 *Puokka 1947, 10–12.*
- 6 *Nikula 1988, 86.*
- 7 *Suominen-Kokkonen 2010, 98.*

